

Miten Varsinais-Suomi makaa

**VARSINAIS-SUOMEN
MAAKUNTAOHJELMAN
SEURANTA TOIMENPITEITTÄIN
VUONNA 2007**

Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toteutuminen

Julkaisija: Varsinais-Suomen liitto

2007

SAATTEEKSI

Varsinais-Suomen maakuntaohjelman mukaan ohjelmaa tulee seurata. Seuranta on järjestetty kaksiosaisena siten, että se koostuu maakunnan kehitykseen keskittyvästä osasta **”Maakunnan kehittämisen näkökulmia”** ja tästä yksityiskohtaisemmasta osasta **”Varsinais-Suomen maakuntaohjelman seuranta toimenpiteittäin v. 2007”**.

Tässä raportissa liiton toimenpiteille määräämät vastuuhenkilöt ovat raportoineet toimenpiteiden toteutumista kevättalvella 2007. Nämä raportit muodostavat pohjat seurannan yleisemmälle osalle.

Turussa 10.5.2007

VARSINAIS-SUOMEN LIITTO

Vastuuhenkilöt:	Käytetyt lyhenteet
PO = Pekka Ojanen EL = Eero Löytönen LP = Lauri Palmunen HA = Hannu Aavikko HE = Hannu Elo CG = Carola Gunell TH= Tuula Halttunen HH = Hannele Hartikainen NH = Niina Hedborg SH = Susanne Hiltunen TJ = Timo Juvonen RK = Raimo Korhonen MK = Mervi Kylmä PP = Petteri Partanen TP = Tapio Penttilä HS = Heikki Saarento ES = Eira Saari-Lahoniitty KS = Kirsi Stjernberg TT = Tapio Tuhkanen JV = Janne Virtanen	ad hoc = tätä (tarkoitusta, tehtävää) varten ICT = Information and Communication Technology LOS = Lounais-Suomen ympäristökeskus LSLH = Länsi-Suomen lääninhallitus LVM = liikenne- ja viestintäministeriö MKL = Maaseudun keskusliitto OJU = Osaamisen juurruttaminen –niminen projekti, jolla pyrittiin lisäämään käytännön ammattien houkuttelevuutta. OPM = opetusministeriö PSS = Pidä Saaristo Siistinä ry TAD Centre = Turun seutukunta (ohjelman laatimishetkellä käytössä ollut lyhennelmä TE-keskus = Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskus TOTSU = maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma TuKKK = Turun kauppakorkeakoulu VSL = Varsinais-Suomen liitto YM = ympäristöministeriö

VASTUUHENKILÖIDEN RAPORTIT MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTUMISTILANTEESTA KEVÄÄLLÄ 2006

1. Osaamisella ja luovuudella varmistetaan maakunnan kilpailukyky

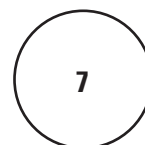
1.1 Vahvistetaan Turun asemaa korkeakoulupaikkakuntana sekä korkean osaamisen ja tutkimusyksiköiden sijoituspaikkana

Toimenpide	Turvataan maakunnan korkeakoulujen opetus- ja tutkimusresurssit. Erityisesti tulee turvata alueen korkeakoulu-opetuksen painopistealueiden: bioalojen, matematiikan, prosessikemian, lääke- ja hammaslääketieteen, farmasian, sosiaali- ja terveysalan, ICT- ja meri- ja metalliteollisuuden, kulttuurialan sekä laaja-alaisen humanistisen koulutuksen resurssit ja riittävät aloituspaikat.
Toteutus	Korkeakoulut, yritykset, lääninhallitus, Turun kaupunki, seutukunnat, Varsinais-Suomen liito
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 27.2.07 LP	Korkeakoulujen resurssit ovat esillä liiton talousarviokannanotossa vuodelle 2008. Varsinais-Suomen kansanedustajat ovat aktiivisia korkeakoulujen puolestapuhujia. Turun korkeakoulut ovat saaneet talousarvion kautta ne määrärahat jotka suoritettujen tutkintojen perusteella niille kuuluvat. ICT –koulutus on edennyt toivotulla tavalla. Humanistisen koulutuksessa on edelleen supistamispaiteita. Edunvalvontakohteena ollut kalleusluokituksesta johtuva Turun korkeakoulujen henkilökunnan palkkatasovinnostuma on oikaistu. Korkeakoulujen resurssit ovat esillä asiakirjoissa joita esitetään kevään hallitusneuvottelijoille. Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu ovat tehneet esityksen konsortioista opetusministeriölle. Hankkeella pyritään lisäämään korkeakoulujen voimavaroja koulutukseen ja tutkimukseen sekä lisäämään korkeakoulujen alueellista ja kansainvälistä vaikuttavuutta.

6

Toimenpide	Suunnitellaan työelämälähtöisiä, kansainvälisesti kiinnostavia maisteriohjelmaa painopistealoille tai niiden kehittämistä tukeville aloille sekä työelämän kehitystä tukevia ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Samalla tuetaan korkeakoulujen kansainvälisiä kumppanuushankkeita ja hyvien käytäntöjen vaihtoa sekä luodaan ohjelma, jolla edesautetaan kansainvälisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja tutkimusryhmien sijoittumista korkeakouluihin ja tutkimusyksiköihin.
Toteutus	Korkeakoulut, kesäyliopisto, yritykset, muu työelämä, seutukunnat.
Toteuttamis-aikataulu	Ohjelman on käynnissä. Vuosittainen tarkastelu OPM:n tulosneuvottelujen yhteydessä.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 ES	Turun yliopistossa on käynnissä 8, Åbo Akademiassa 3 ja Turun kauppakorkeakoulussa 2 maisteriohjelmaa. Uusia maisteriohjelmaa ei tässä vaiheessa tarvita. Korkeakoulujen yhteishankkeena on meneillään matkailualan koulutuksen koordinointi, joka myöhemmin saattaa johtaa maisteriohjelma- ja koulutukseen OPM:lle. AMK:ssa vireillä ylempien jatkotutkintojen lisääminen (liiketalouden, rakentamisen, Master of Culture, tekniikan sekä sosiaali- ja terveysalan ylempät ammattikorkeakoulututkinnot). Korkeakoulujen yhteisessä aluestrategiassa yhtenä toimintalinjana on "Kansainvälisyys", jota varten on perustettu korkeakoulujen yhteinen yhteistyöryhmä, jota kautta viedään eteenpäin kansainvälisiä kumppanuushankkeita ja autetaan kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden sijoittumista ja sopeutumista alueelle.

Toimenpide	Käynnistetään maakunnan elinkeinorakennetta tukevia kehityshankkeita (esim. Meritech -keskus) sekä jatketaan nykyisten tutkimus- ja kehittämissyösköiden kehittämistyötä.
Toteutus	Turku Science Park, TAD Centre, korkeakoulut, TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Pilot Turku Oy, alan yritykset.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön avio 15.2.07 SH	ICT-Turku on saanut valtakunnallisen ohjelmistotestauskeskuksen Turkuun. Turun biolaako on mukana Skandinavian 2. kliinissä tutkimuksessa, myös tautimallinnuskeskus on varmistunut. Turun seudun bioalan toimijoiden, infrastruktuurin ja osaamisen markkinointiviestintä kansainvälisille toimijoille on ollut erittäin voimakasta kahden viime vuoden aikana. Tähdätään suoraan sijoittumiseen alueelle, kaupallisen yhteistyön synnyttämiseen kv. toimijoiden kanssa sekä yritysjärjestelyihin kv. toimijoiden kanssa. Turku Science Parkilla on meneillään uuden toimintamallin suunnittelu ja uusi yhtiö rakenne. Pilot Turku Oy ylläpitää ja rahoittaa Turun Seudun aluekuvausta netissä ja on mukana LogOn Baltic (Turun lentoaseman henkilöliikenteen kehittämishanke). Meritech -keskuksen perustaminen siirtyi Koneteknologiakeskus Turku Oy:lle. Koneteknologiakeskus on saanut rahoitusta mm. lääninhallitukselta ja OPM:ltä. Metalli- ja meriteollisuushanke EIP välittää korkeakoulujen ICT-osaamista valmistavalle teollisuudelle. Salon seudun kehittämiskeskus toteuttaa bioenergian kehittämishankkeita, JoinUS, polttokennohanke (TeKES rahoitteiset hankkeet). Turunmaalla yritykset saaristoon –, Skargarden (matkailun kehittämistä Suomi-Ahvenanmaa-Ruotsi) ja naisryrittäjyishankkeita. Vakka-Suomessa maaseudun yritysneuvonta monipuolistanut maatilojen toimintaa, kulttuuri voimavaraksi –hanke, perustettu biohajoavista jätteistä bioenergiaa tuottava laitos.

Toimenpide	Piikkiöön perustetaan maa- ja puutarhatalouden sekä kasvibiologian kehittämistä, opetusta, tutkimusta ja yrittäjyyttä tukeva keskittymä AgriHortiPoli kehittämis- ja tiedepuisto.
Toteutus	MTT, Piikkiön kunta, Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos, Farma - maaseutukeskus, Suomen Talousseura, MTK Varsinais-Suomi, Jalostuspalvelu FABA,
Toteuttamis-aikataulu	2007 – 2009
Vastuuhenkilön avio 26.2.07 TT	Vuoden 2005 lopulla on käynnistetty hankkeen esiselvitys, missä kootaan hankkeeseen liittyvät ideat, haarukoidaan mahdolliset hankkeen osapuolet, kustannukset ja aikataulu. Selvitys valmistui 04/2006. Mietoisten toiminta siirretty Piikkiöön Yltöisiin, missä siirrosta syntyneet toimenpiteet ollaan koordinoimassa ja liittämässä osaksi hanketta. Hankkeeseen liittyy Turun yliopiston observatorion vierailijakeskus sekä Raadelman yritysalueen kaavoitus. Hanke käsittää vierailijakeskuksen rakentamisen, jossa näyttely-, luento- ja kokous-/kongressitilat Tuorlan Observatorion yhteyteen. MTT tuottaa yhteistyössä ammattioppilaitoksen ja neuvontajärjestöjen kanssa kasvinviljelyn ja puutarha-alan neuvonta- ja koulutuspalveluja. Tavoitteena on myös tutkimustoiminnasta versovan yritystoiminnan edistäminen Hanke kehittymässä investointihankeeksi, jonka suuruusluokka 2-3 milj. Hankkeeseen odotetaan valtionrahoitusta. Maakuntarahapäätös (114/2006). Hankkeen tavoitteena on laatia laskelma vierailijakeskuksen investointikustannuksista, vierailijakeskuksen liiketoimintasuunnitelma sekä toimenpideohjelma.

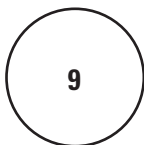
Toimenpide	Varmistetaan osaamiskeskuksen resurssit ja varaudutaan useampiportaiseen osaamiskeskusjärjestelmään ja tuetaan nykyisten osaamisalojen työn jatkuvuus nykyisen osaamiskeskusohjelman päättyessä sekä Turku Science Parkin jatkuvuus yritystoiminnan kehittäjänä ja edistäjänä valituilla korkean teknologian toimialoilla.
Toteutus	Turku Science Park, korkeakoulut, kesäyliopisto, aikuiskoulutuskeskukset, Varsinais-Suomen liitto, TAD Centre, yritykset, seutukunnat.
Toteuttamis-aikataulu	Uuden osaamiskeskusohjelman 2007-2013 valmistelu vuonna 2006. Ohjelmaan haku kaksivaiheinen keväällä 2006 ja syksyllä 2006.
Vastuuhenkilön arvio 23.2. 07 ES	Valtioneuvosto vahvisti 7.12.2006 osaamiskeskukset ja osaamisklusterit ohjelmakaudelle 2007-2013. Turku Science Park on mukana seuraavissa klustereissa: HealthBio – Terveystieteiden bioklusteri, Elintarvikekehityksen klusteri, matkailu ja elämystuotanto, meriklusteri ja Forest Industry Future. Turku sai koordinoitavakseen HealthBio – Terveystieteiden bioklusterin (Turun biolaakso Oy) ja meriklusterin (Turun koneteknologiakeskus Oy). Valtioneuvosto myönsi 22.2.2007 Varsinais-Suomen osaamiskeskuskeskelle 700 000 euroa perusrahoitusta. Lisäksi KTM myöntää rahat klusterien koordinointiin (n. 185 000 euroa /klusteri). Luovien toimialojen kehittämisvastuu on siirtynyt Turun seudun kehittämiskeskuskeskelle. Turku Science Park/ICT Turku Oy jatkaa ict-osaamisalan kehittämistä ilman osaamiskeskusstatusta.

Toimenpide	Turkuun perustetaan korkeakoulujen yhteyteen kansallinen ihmisoikeusinstituutti, joka valvoo ja edistää kansanvälisten ihmisoikeussopimusten toteutumista.
Toteutus	Korkeakoulut, TAD Centre, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Kansallisen ihmisoikeusinstituution perustaminen on Suomen eduskunnan asia. Asia ei kuitenkaan ole vielä edennyt. Asiaa voitaneen saada eteenpäin vasta vuoden 2007 eduskuntavaalien jälkeen.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HE	Nykyiset toimijat voidaan koota yhden sateenvarjon alle siten, että instituution julkisivuna toimii esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies, ja hänen tukenaan neuvottelukunta ja sihteeristö sekä palveluja tuottavat korkeakouluyksiköt yhteistyöverkostona. Turkuun voitaisiin tätä varten perustaa ihmisoikeuksiin erikoistuva osaamiskeskus. Turkulaisista korkeakoulujen laitoksista mukana voisivat olla lähinnä Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti, (jossa on jo tutkijakoulu ja maisteriohjelma ja näissä yhteensä noin 20 tutkijaa), Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta sekä mahdollisesti henkilötasolla naistutkimuksen ja valtio-opin edustajat. Asiaa on pohdittu viimeksi kuluneen vuoden aikana. Oikeusministeriö on asettanut Matti Niemivuojohtaman työryhmän syrjinnän vastaisen lainsäädännön yhteen kokoamiseksi. Työryhmään osallistuvat eduskunnan oikeusasiamies, syrjintälautakunta ja vähemmistövaltuutettu. Ulkoministeriön ihmisoikeusasioiden neuvottelukunta on puoltanut asiassa edistymistä. Hallitusohjelmaan pitäisi nyt saada tavoite kansallisen ihmisoikeusinstituution muodostamisesta ja riittävän määrärahan varaamisesta siihen. Asia on ollut esillä myös neuvottelussa Turun kaupungin johdon kanssa ja tavoite sovittiin esitettäväksi hallitusohjelmaan.

Toimenpide	Perustetaan Aasian tutkimuksen, tieteen ja koulutuksen keskus Turkuun.
Toteutus	Korkeakoulut.
Toteuttamis-aikataulu	Aasian tutkimuskeskus Centre for East Asian Studies aloitti toimintansa Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteydessä v:n 2005 alussa professori Klaus Mühlhahnin johdolla (3-vuotinen professuuri).
Vastuuhenkilön arvio 27.2. 07 HE	<p>Keskuksella on tohtoriohjelma "Contemporary Asian Studies" ja lisäksi englanninkielinen maisteriohjelma sekä kansallinen tohtorikoulu, joka koordinoi Turusta käsin koko maan yliopistojen Aasian tutkimusta. Suomen Akatemian rahoittamaan tohtoriohjelmaan osallistuu kuusi jatko-opiskelijaa. Turun yliopistosäätiöstä on saatu vuodeksi 2007 kiinalaiselle post doc –tutkijalle rahoitus. OPM:n kantana on, että Turun yliopiston Aasia-tutkimusta vahvistetaan.</p> <p>Kiinan valtio on ollut kiinnostunut perustamaan tutkimuskeskuksen Turun yliopiston yhteyteen. Suomen akatemian rahoituksella on vuoden 2007 alussa aloitettu kolmivuotinen Turun kaupungin ja sen kiinalaisen ystävyyskaupungin Tientsinin julkisen hallinnon projekti. Varsinais-Suomen liitolla on v. 1999 allekirjoitettu yhteistyösopimus kiinalaisen Sichuanin maakunnan kanssa.</p> <p>Professori Mühlhahnin ennakoidaan jatkavan johtajana vuoden 2007 jälkeenkin.</p>

Toimenpide	Esitetään Turkuu uuden pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatiokeskus Nordforskin sijaintikaupungiksi.
Toteutus	Korkeakoulut, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Hanke piti saattaa päätökseen vuoden 2006 loppuun mennessä.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	Hanke ei ole edennyt suunnitellulla tavalla eikä ole tässä vaiheessa ajankohtainen.

Toimenpide	Vakiinnutetaan Varsinais-Suomen "maakuntakorkeakoulu-verkosto ja pyritään saamaan se pysyvän rahoituksen piiriin.
Toteutus	Korkeakoulut, seutukunnat, Turku Science Park, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	"Maakuntakorkeakoulu"- verkoston vakiinnuttaminen vuonna 2007(epävarmaa toteutuuko)
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 ES	Maakunnan kehittämisrahalla kolmen vuoden ajan. Hankkeen puitteissa on aikaansaatu korkeakoulujen yhteistyöverkosto seutukunnissa. Hanketta rahoitetaan vuonna 2007 TY:n budjetin kautta. Hanketta ei ole vakinaistettu jatkorahoituksen epävarmuuden takia. Hanke on TOTSU:ssa ja se oli myös esillä TOTSU- neuvotteluissa OPM:n kanssa joulukuussa 2006. Lääninhallitus on tukenut ns. maakuntakorkeakoulu- verkoston aikaansaamista rahoittamalla mm. TY:n täydennyskoulutuskeskuksen hanketta "Avoimen korkeakouluopetuksen saavutettavuus Vakka-Suomessa"-hanketta.

1.2 Maakunta tarvitsee ammatillisia osaajia

Toimenpide	Tehdään kokonaistarkastelu väestörakenteen muutoksista ja ammatillisen koulutuksen tarpeista sekä työnjaosta eri oppilaitosten välillä. Siihen liittyen muodostetaan koulutuksesta vastaava yhteistyöelin ja turvataan sille tarvittavat resurssit.
Toteutus	Ammatilliset oppilaitokset, aikuiskoulutuskeskukset, Varsinais-Suomenliitto, työvoimatoimistot, seutukuntien kehittämiskeskukset, kunnat, lääninhallitus,
Toteuttamis-aikataulu	Valmis vuonna 2007 liittyen KESU:aan 2012
Vastuuhenkilön arvio 23.2. 07 ES	Varsinais-Suomen väestö- ja toimialasuunnite tarkistettiin maakuntahallituksessa vuoden 2006 lopulla uusien koulutustarvelaskelmien pohjaksi. KESUn laadintaan liittyvät maakunnalliset ammattirakennelaskelmat ovat parhaillaan meneillään. KESUn alueellisen osion valmistelu tapahtuu yhteistyössä liiton, TE-keskuksen ja lääninhallituksen sivistisosaston kanssa ja käsittely koulutusjaostossa. Huhtikuussa 17.4. 2007 järjestetään maakunnallinen koulutusseminaari tulevaisuuden koulutustarpeista. Tammikuussa 2007 maakuntahallitus otti kantaa ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kehittämiseen. MYR:n alainen koulutusjaosto, joka perustettiin vuoden 2006 keväällä on toiminut aktiivisesti. Lääninhallitus on tarkistanut aikuis-koulutusohjelman (AITO II).

Toimenpide	Turvataan ammatillisesti osaavan työvoiman saanti lisäämällä ammatillisen koulutuksen vetovoimaa ja moniala-osaamista. Lisätään yrittäjäkasvatusta ja -koulutusta eri koulutustasoilla mm. ottamalla koulutusohjelmiin yrittäjäyteen valmistavia koulutuskokonaisuuksia.
Toteutus	Ammatilliset oppilaitokset, aikuiskoulutuskeskukset, Varsinais-Suomen yrittäjät, työvoimatoimistot, seutukuntien kehittämiskeskukset, lääninhallitus, TE-keskus
Toteuttamis-aikataulu	Toteutus vuosittain koko ohjelmakauden ajan.
Vastuuhenkilön arvio 23.2. 07 ES	Osaavan työvoiman saanti on keskeisesti esillä parhaillaan laadittavassa OPM:n koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Sen maakunnallisessa osiossa on määritelty toimialojen kehitys ja parhaillaan on meneillään ammattirakenne-ennusteiden laadinta. Kesällä/syksyllä tullaan määrittelemään maakunnankoulutustarpeet koulutusaloittain ja -asteittain. OJU-projekti ja samalla osaamisen teemavuosi on päättynyt. Huolimatta siitä, että toimintaa ei saatu vakinaistettua lääninhallituksessa hanke tuotti joitakin pysyviä käytäntöjä (loppuraportti toimitettu maakuntahallitukselle tiedoksi). Ammatillisen koulutuksen vetovoimaa lisääviä hankkeita on edelleen käynnissä. Ammatilliseen koulutukseen pyrkivien määrä on lisääntynyt viime vuosina. Varsinais-Suomen yrittäjillä on yrittäjyyskasvatusta maakunnan kouluissa tukeva Y1- keskus, jota tuetaan yhteistyösopimuksella. Sopimuksen on allekirjoittanut myös Varsinais-Suomen liitto. Yrittäjyyttä tukevia koulutushankkeita on tuettu myös mm. LSLH:n tavoite 3-varoin. Varsinais-Suomessa on rahoitettu mm. pienten käsi- ja taideteollisuusalan yrittäjien sekä pienkaupan ja palvelualan yrittäjien yrittäjyysosaamista.

1.3 Kulttuuriosaaminen lisää alueen vetovoimaa

Toimenpide	Määrittellään kulttuuripolitiikan maakunnalliset ja seutukunnittaiset strategiset painopisteet.
Toteutus	Taidetoimikunta, Varsinais-Suomen osaamiskeskus (Kulturo), korkeakoulut, seutukunnat, kulttuurialan toimijat, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	2006 – 2010
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HH	Varsinais-Suomessa valmistui vuonna 2005 KULMA -hankkeen seurauksena seuraavien kuntien kulttuuristrategiat: Laitila (Kyl määki jos naapuriki), Loimaa (Savimaalla laaja kulttuurin sarka). Mynämäki (Siit täytyy lähtee, et ensin saada oma ihmise innostumaan), Naantali (Hunajapurkki), Nousiainen (Kerrankin tuntee, että on valinnut elämässään oikein), Paimio (Nyt olis kyllä kulttuurin vuoro), Parainen (Utrymme för möten och spontan samvaro - tilaa kohtaamisia ja spontaania yhdessäoloa varten), Piikkiö (Meidän Piikkiö), Rusko (Kokoava ihminen on kuin hyppysellinen hiivaa), Salo (Paikka luovuudelle), Uusikaupunki (Kulttuuri luo viihtyvyyttä ja elinvoimaa), Vehmaa (Älkkä tän tulkka tai tulkka sittenki). Eräät kunnat tekivät strategiansa yhdessä: Askainen, Lemu ja Mietoinen (Kulttuuri on kivaa ja kuuluu kaikille) Kiikala, Kisko ja Suomusjärvi (Hynntyyt yhteen ja kylänraitti eläväks). Merimasku, Rymättylä ja Velkua (Olen minä jäissäkin käyny). Kuntien kulttuuristrategioiden pohjalta ja samaa versta - menetelmää käyttäen tehtiin Varsinais-Suomen kulttuuristrategia "Enempi on maailmaa kuin ikkunasta näkyy". Strategia on 44 varsinaissuomalaisen taiteen- ja kulttuurialojen toimijan visio kulttuurimaakunnasta 2010-luvulla. Sitä laadittaessa tähtäimessä on ollut myös Turku- Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011. Vakka-Suomessa vuonna 2006 käynnistynyt "Kulttuuri voimavaraksi" - hanke jatkaa mahdollisuuksia löytää uusia yhteistyömahdollisuuksia, laajentaa kulttuuritoimintaa sekä luoda alueen kulttuuritoimijoille edellytyksiä osallistua Turku 2011 – projektiin. Hankkeen tuloksena syntyy tänä vuonna Vakka-Suomen kulttuuristrategia.

Toimenpide	Toteutetaan ns. prosenttiperiaatetta, jonka mukaan kaikkiin uusiin julkisiin rakennuksiin hankitaan taidetta prosentilla hankkeen rakentamiskustannuksista.
Toteutus	Kunnat ja valtion laitokset.
Toteuttamis-aikataulu	2006-2010
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HH	<p>Asiaa esillä pitämällä pyritään vaikuttamaan siihen, että taidehankinnat ymmärretään investoinneiksi, ei kuluiksi.</p> <p>Uudisrakentamisen lisäksi prosenttiperiaate tulisi laajentaa myös peruskorjaamiseen. Keinot: kuvataiteen ammattilaisia tulee kutsua mukaan jo rakennusten suunnittelu vaiheessa. Prosenttiperiaate, josta puhuttiin ja päätettiin myönteisesti 15 vuotta sitten, on jäänyt Turussa toteutumatta, sillä sitä ei ole kirjattu kaupungin hankesuunnitelmaohjeisiin. Uusi pääkirjasto tulee olemaan 1. rakennus, jossa em. periaatetta käytännössä noudatetaan. Salon seudulla prosenttiperiaate on ollut käytössä jo pitkään.</p> <p>Turun kaupunki on toteuttanut prosenttiperiaatetta hankkimalla taidetta maaliskuun 1. päivänä 2007 aukeavaan uuteen pääkirjastoon.</p>

Toimenpide	Tehdään Turusta EU:n kulttuuripääkaupunki v. 2011. Mukaan hankkeeseen otetaan kaikki seutukunnat. Rakennetaan yhteistyötä Viron kulttuuripääkaupungin kanssa.
Toteutus	Turun kaupunki, seutukunnat, taidetoimikunta, korkeakoulut, alan oppilaitokset, elinkeinoelämä.
Toteuttamis-aikataulu	Ministerineuvosto vahvistaa vuoden 2011 kulttuuripääkaupungit vuoden 2007 lopulla. Maakunnallinen työ jatkuu vuoteen 2011 asti.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 ES	<p>Joulukuussa 2006 Suomi jätti EU:lle esityksen Turun nimeämisestä EU:n kulttuuripääkaupungiksi 2011. Valintalautakunnan arviointilaisuus pidetään Brysselissä maaliskuussa 2007. Ministerineuvoston päätös on odotettavissa marraskuussa 2007.</p> <p>Varsinais-Suomen liitto otti vuonna 2005 uudeksi teemaksi kulttuurin otsikolla "Kulttuurin monet kasvot". Teeman keskeisenä haasteena oli kulttuuripääkaupunkihankkeen vauhdittaminen maakunnallisella yhteistyöllä.</p> <p>Turku on aloittanut yhteistyö neuvottelut Tallinnan kanssa. (mm. suunnittelukokous helmikuussa 2007).</p> <p>Turku EU:n kulttuuripääkaupungiksi -hanke on mukana TOTSU:ssa ja oli esillä myös TOTSU-neuvotteluissa OPM:n kanssa joulukuussa 2006. Tavoitteena on ollut saada asia myös uuteen hallitusohjelmaan.</p>

Toimenpide	Maakuntaan kehitetään merkittävä monipuolinen kulttuuriliiketoiminnan ja palvelutuotannon keskus, joka vahvistaa kärkituotteita ja alan kilpailukykyä sekä edistää luovien toimialojen hyödyntämistä muussa liiketoiminnassa.
Toteutus	TAD Centre, korkeakoulut, kunnat, TE-keskus, Varsinais-Suomen osaamiskeskus (Kulturo), taidetoimikunta.
Toteuttamis-aikataulu	Kulttuuriliiketoiminnan ja palvelutuotannon keskuksen aikaan saaminen vuoteen 2013 mennessä.
Vastuuhenkilön arvio 23.2. 07 ES	<p>Turun seudun kehittämiskeskus on ottanut vastuulleen luovien toimialojen kehittämisen. Parhailaan on Turun seudun kehittämiskeskuksen toimeksiannosta meneillään TKKK:n eri yksiköiden selvitystyö luovien toimialojen kehittämismahdollisuuksista Varsinais-Suomessa. Selvitys valmistuu toukokuussa 2007. Kulttuuri- ja digitaalisen sisältötuotannon osaamisala jatkaa toimintaansa vielä vuoden 2007 osaamiskeskusrahoilla.</p> <p>Koko ohjelmakauden on LSLH:n kautta rahoitettu useitakin luovien toimialojen kehittämiseen tähtäviä hankkeita sekä kulttuuri- ja digitaalisen sisältötuotannon hankkeita. Muun muassa "Keskiajan saaristomeri"-hankkeessa tuotoksena syntyy pilottiluonteinen multimediaesitys (GPS-versio ja DVD-versio) Saaristomeren historiasta soveltuu veneilijöiden sekä matkailu- ja kulttuurialan toimijoiden käyttöön.</p>

2: Elinkeinoelämän kehittämisellä turvataan maakunnan menestyminen

2.1 Elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä parannetaan

13

Toimenpide	Perustetaan osakeyhtiömuotoinen pääomarahasto, jonka tehtävänä on sijoittaa ensisijaisesti alkuvaiheessa oleviin (seed* –vaihe), lupaavat kasvumahdollisuudet omaaviin yrityksiin. Merkittävä osa rahoituksesta tulisi valtakunnallisista rahastoista (Suomen Teollisuussijoitus Oy, Veraventure Oy, SITRA).
Toteutus	TE-keskus, yrittäjät, kunnat, yksityiset henkilöt.
Toteuttamis-aikataulu	2008 loppuun mennessä
Vastuuhenkilön arvio 15.2.07 SH	<p>Rahaston suunnittelu meneillään. Keräys alkamassa kevään 2007 aikana. Rahastoa kerää Aboa Venture Management Oy. Valtion rahat hankkeeseen ovat olemassa, kuntien keräysvarat puuttuvat. Varsinais-Suomi on ainoa maakunta, jossa ko. rahastoa ei vielä ole.</p> <p>30.3.2007 Salon seudun kehittämiskeskus, Hermia Yrityskeskitys Oy ja Hermia Ventures Oy solmivat yhteistyösopimuksen Salon seudun siemenrahasto –toiminnan aloittamiseksi. Salon seudun siemenrahaston tarkoituksena on kerätä lisää sijoituskohteita, rahastosijoittajia sekä myötäsijoittajia, joiden avulla täydentää seudun alkavien kasvuyritysten oman pääoman ehtoista rahoitusta.</p>

Toimenpide	Yhdenmukaistetaan maakunnan elinkeinopoliittikkaa. Maakunnan yhteistyöryhmän alaisuuteen perustetaan elinkeinojaosto, jonka tehtäviä ovat mm teollisuuspoliittisen strategian laatiminen ja pk-sektorin toimintapoliittisten linjausten laatiminen sisältäen mm. kehittämisrahojen käytön periaatteet.
Toteutus	TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Teknologiateollisuus ry, seutukunnat, yrittäjät, alan oppilaitokset, valtion alueviranomaiset, elinkeinopoliittiset järjestöt, yritykset.
Toteuttamis-aikataulu	
Vastuuhenkilön arvio 15.2.07 SH	Elinkeinojaosto kokoontunut laajalla kokoonpanolla kaksi kertaa. Suunnitteilla elinkeino- ja koulutusjaoston yhteinen sihteeristö. Teollisuuspoliittisen strategian laatiminen ja pk-sektorin toimintapoliittisten linjausten laatiminen kesken.

2.2 Tuetaan maakunnan kasvutoimialoja

Toimenpide	Maakuntaa markkinoidaan yhteistyössä muiden maakunnallisten toimijoiden ja alueen kuntien kanssa. Markkinoinnissa keskitytään maakuntaohjelmassa sovituihin ajankohtaisiin teemoihin sekä yritysten sijoittamisneuvontaan ja –palveluihin.
Toteutus	Seutukunnat, yritykset, yrittäjäjärjestöt, Turku TouRing, korkeakoulut, valtion alueviranomaiset, kulttuurilaitokset, Varsinais-Suomen liitto, kunnat.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuvaa toimintaa.
Vastuuhenkilön arvio 15.2.07 SH	Turku TouRing markkinoi maakuntaa aktiivisesti matkailijoille. Myös muuten on maakuntaa markkinoitu esim. -Turku + V-S Annual 2007 ilmestyi helmikuussa 2007. -VSL ja Turku olivat mukana Mecklenburg-Vorpommern –päivillä kesäkuussa 2006 -Gdanskissa pidettiin Turku-päivät syksyllä 2006 -Pilot on osallistunut MIPIM ja Coresma-kiinteistösijoitusmessuille ja alihankintamessuille -Salon seudulla Teijossa on matkailun kehittämishanke ja E18-markkinointihanke Lohjan alueen kanssa - Turunmaa/Turun kaupunki/Vakka-Suomen saaristokunnat ovat markkinoineet yhdessä Turun saaristoa - Pidettiin aluemarkkinointiseminaari Latvian Daugavpilsissä Yhteismarkkinointi maakuntatasolla ei ole edennyt suunnitellulla tavalla. Toiminnan tueksi tarvitaan lisätoimenpiteitä ja pitkän aikavälin suunnitelma. Asiassa tarvitaan pitkäjänteistä toimintaa

Toimenpide	Vahvistetaan hyvinvointiklusteria vastaamaan kuntien ja yksityisen sektorin palvelurakenteen ja tarpeen muutoksia. Edistetään verkottumista ja kartoitetaan tarpeet uusiksi palveluinno-vaatioiksi.
Toteutus	TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Turku Science Park, korkeakoulut, aikuiskoulutuskeskukset, alan yritykset.
Toteuttamis-aikataulu	V. 2005 asian esille otto TE-keskuksen kanssa. V. 2006 neuvottelut vastuutahojen kesken. Tarjouspyyntö. Klusterianalyysin aloitus. V. 07 analyysin valmistuminen. V. 2008 toimenpiteiden toteutuksen aloitus.
Vastuuhenkilön arvio 13.2.07 TH	Asia on ollut esillä neuvoteltaessa TE –keskuksen kanssa aluekehittämiseen liittyvistä asioista. Turun aluekeskuksen aloitteesta klusterin tekemisestä järjestettiin neuvottelu maaliskuussa 06. Neuvotteluun oli kutsuttu selvityksen tekemisen kannalta keskeisiä tahoja. Neuvottelussa päädyttiin siihen, että Turun ammattikorkeakoulun johdolla laaditaan alustava selvitys, jonka pohjalta asiasta neuvotellaan uudelleen. Yhteistyössä aluekeskuksen kanssa ammattikorkeakoulu on laatinut hankesuunnitelman esiselvityksen tekemiseksi. Maakuntahallitus on 26.2.2007 myöntänyt hanketta varten Turun aluekeskukselle maakunnan kehittämisrahaa. Esiselvityksen jälkeen on tarkoitus tehdä alaa koskeva klusterianalyysi.

Toimenpide	Toteutetaan Varsinais-Suomen bio-, ICT- ja elintarvikestrategioissa mainittuja toimenpiteitä. Tuetaan tutkimustu-losten kaupallistamista, hyödynnetään yhteistyötä alueen veturiyritysten ja korkeakoulujen kanssa.
Toteutus	Turku Science Park, TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Turun kaupunki, alan oppilaitokset, yritykset, MTK Varsinais-Suomi, Farma maaseutukeskus, Suomen
Toteuttamis-aikataulu	Strategioiden toteuttaminen on jatkuva prosessi, koko ohjelmakauden
Vastuuhenkilön arvio 23.2. 07 ES	Varsinais-Suomen bio-, ICT- ja elintarvikestrategioiden toteuttaminen on jatkunut. Turku Science Park uudistaa toimintamalliansa, esillä on kahden kärkitoimialan: bioteknologian sekä tieto- ja viestintäteknologian osakeyhtiömuotoisten kiihdyttämöjen perustaminen. Samalla se jatkaa keskeisten toimialojensa bio- ja ICT-strategioiden toteuttamista. Vuonna 2006 käynnistettiin Turun kliinisen tutkimuskeskuksen ja tautimallinnuskeskuksen toiminta. Turun bioklusteriin kuuluu n. 80 bioalan yritystä ja koulutus- ja tutkimuskeskuksia. VTT:n lääketieteellinen biotekniikka-osaamiskeskus on laajentunut Turussa ja saanut aikaan yhteistyösopimuksia kotimaisten biolääkeyritysten ja kansainvälisten lääkejättien (mm. Bayer Schering Pharma AG) kanssa. ICT-alalla on panostettu ohjelmistotestaukseen. Turku Science Park Oy ja Karolinska Institutet Holding Ab (Tukholma) ovat allekirjoittaneet yhteistyösopimuksen bioalan liiketoiminnan kehitysyhtiön perustamisesta. Solmittu sopimus vahvistaa Turun bioklusterin johtoasemaa maassamme. Varsinais-Suomen elintarvikestrategian toteuttaminen jatkuu osittain uuden elintarvikekehityksen klusterin Turun toimipisteessä. Strategiaan sisältynyt elintarvike-talo ei näillä näkymin toteudu.

Toimenpide	Toteutetaan maakunnan matkailustrategian toimenpiteitä. Siihen liittyen Turku TouRingistä kehitetään vahva maakunnallinen matkailuelinkeinon kehittämiseen ja markkinointiin erikoistunut toimija, jonka työhön osallistuvat kaikki varsinaissuomalaiset kunnat. Seutukuntien vaikutusta Turku TouRingin toiminnassa vahvistetaan.						
Toteutus	Turku TouRing, TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, seutukunnat, kunnat, maataloustuottajain etu- ja neuvonta-järjestöt, matkailuyrittäjät.						
Toteuttamis-aikataulu	Varsinais-Suomen matkailustrategian 2005-2011 toteuttamissuunnitelman vuosittainen tarkastelu ja toteutettavien hankkeiden valinta.						
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 ES	<p>Varsinais-Suomen matkailustrategia valmistui vuonna 2005 ja julkistettiin vuoden 2006 alkupuolella. Maakunnan matkailutyöryhmä Turku Touringin johdolla jatkaa toimintaansa strategian toteuttamiseksi. Seutukuntien rooli on määritelty strategiassa. Toteuttamissuunnitelman tarkistus parhaillaan meneillään. Vuoden 2007 alusta Turku Touring sai tehtäväkseen vastata matkailu- ja elämysklusterin toiminnasta Turussa.</p> <p>Seutukuntien kanssa solmitaan seutukuntasopimukset yhteistyöstä Turku Touringin ja seutukuntien välillä. Varsinais-Suomen kunnista Raisio, Masku, Rusko, Lemu ja Pyhäranta eivät ole maksaneet jäsenmaksua (0,35€/as) Turku Touringille.</p> <p>Matkailualan työpaikkojen kehitys Varsinais-Suomessa on ollut lievässä kasvussa (Lähde: luotain.fi):</p> <table border="1" data-bbox="528 824 1318 907"> <tr> <td>v. 1995</td> <td>2000</td> <td>2005</td> </tr> <tr> <td>3128 henk.</td> <td>4222 henk.</td> <td>4310</td> </tr> </table>	v. 1995	2000	2005	3128 henk.	4222 henk.	4310
v. 1995	2000	2005					
3128 henk.	4222 henk.	4310					

2.3 Kehitetään maaseutuelinkeinoja

Toimenpide	Laaditaan Varsinais-Suomen maaseutuselvitys, jossa otetaan huomioon mm. lähiruuan, luomutuotannon ja sivuelinkeinomahdollisuuksien lisääminen.
Toteutus	TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Farma-maaseutukeskus, MTK Varsinais-Suomi, metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset, seutukunnat, elinkeinoelämän
Toteuttamis-aikataulu	Selvitys toteutettiin 1.12.2005-30.6.2006.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	<p>”Varsinais-Suomen maaseudun nykytila ja tulevaisuus” – selvitys toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan keskeisten maaseutuvaikuttajien ja intressitahojen kanssa. Maakunnan yhteistyöryhmän alainen maaseutujaosto toimi hankkeen ohjausryhmänä ja käsittelee hankkeen etenemistä yhdeksässä kokouksessaan. Hankkeen koordinaattori osallistui maaseutujaoston asettamien viiden alatyöryhmän suunnittelu- ja valmistelutyöhön, jonka tarkoituksena oli laatia maaseutujaoston ohjauksessa ”Varsinais-Suomen maaseutuohjelma 2007 - 2013”, jonka pohjamateriaalina selvitystä käytettiin. Loppuraportti painettiin suomeksi ja ruotsiksi ja sen jakelun kohteena oli maakunnan päätöksenteon ja maaseutuvaikuttajien laaja kenttä.</p>

Toimenpide	Edistetään paikallisten kylä- ja muiden verkostojen kehittymistä tavoitteena niiden kattavuuden parantaminen ja elinvoimaisuuden lisääminen.
Toteutus	TE-keskus, Farma-maaseutukeskus, MTK Varsinais-Suomi, Varsinais-Suomen liitto, metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset, alan oppilaitokset, seutukunnat,
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuvaa toimintaa rakennerahastokautena 2007 – 2013.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	<p>”Varsinais-Suomen kylätoimintaohjelman 2005-2008” toteuttamista on jatkettu. Ohjelman toteuttamista tehostaisi se, että kyläasiamiehen toimi vakinaistettaisiin..</p> <p>Paikallisten toimintaryhmien (5 kpl) kehittämissuunnitelmat vuosille 2007-2013 on lähetetty maa- ja metsätalousministeriöön. Kolmen toimintaryhmän alueella on toteutettu hankkeita ELMA-rahoilla, jotka ovat varsin pienet. Kahden toimintaryhmän alueella jatkuivat vuoden 2006 loppuun Leader-rahoitteiset hankkeet. EU-osarahoitteinen ”Varsinais-Suomen maaseutuohjelmaluonnos 2007-2013” on toimitettu maa- ja metsätalousministeriöön ja siinä on otettu huomioon kylien eri kehittämistarpeet.</p> <p>Leader-rahoitteinen ”Kylätoimintapassi” - hanke on lähtenyt liikkeelle Varsinais-Suomen Jokivarsikumppanit ry. toiminta-alueella. Myös hanke ”Hanketaidoilla tuloksia” on merkittävä kylätoimintaa edistävä hanke. Ns. Leader – toimintatapa on vakiintumassa maaseudulla ja saaristossa normaaliksi pienimuotoiseksi ja verkottuneeksi paikallistason toimintatavaksi, joka sopivasti täydentää rakennerahasto- ja muiden ohjelmien hankkeita.</p>

2.4 Saaristo kehitty ja tarjoaa uusia mahdollisuuksia

17

Toimenpide	Laaditaan saaristo-ohjelma 2006-2008, jossa selvitetään saariston mahdollisuuksia kehittyä sen omista lähtökohdista. Siinä otetaan huomioon laadittava maaseututarkastelu ja saariston ja muun maakunnan välinen vuorovaikutus saaristoelinkeinojen kehittämiseksi.
Toteutus	Saaristoseutukunnat, saaristokunnat, TE-keskus, maaseutuyrittäjäjärjestöt, Varsinais-Suomen liitto, metsäkeskukset, Pohjoismaiden Ministerineuvoston Saaristoyhteistyö,
Toteuttamis-aikataulu	VSL:n saaristolautakunta hyväksyi 11.1.2006 V-S:n saaristo-ohjelmaehdotuksen. Maakuntahallitus käsitteli ja hyväksyi ehdotuksen saaristo-ohjelmaksi 27.2.2006. Ohjelmaa toteutetaan koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	<p>Ohjelman toteutusta on seurattu mm. siten, että kärkitoimialojen kohdalla on joko jo olemassa työryhmä tai on perustettu joustavia ohjelmakauden mittaisia määräaikaista tai ad hoc – työryhmiä: Saaristoliikenteen neuvottelukunta (MKL, Turun yksikkö), LOS:n johdolla toimiva Pro Saaristomeri-ohjelman johtoryhmä, Saaristomerivuosi 2006-ohjausryhmä ja Saaristomerivesistöalue-ryhmä (LOS), Saariston Rengastien kehittämissuunnitelma (VSL) ja Saaristomatkailu-työryhmä (VSL, Turku Touring). Keväällä järjestettiin vuosittainen Varsinais-Suomen saaristoseminaari ohjelman toteutus ja seuranta teemoina. Saaristolautakunta ja viime kädessä maakuntahallitus ovat toimineet aktiivisesti edunvalvontaa ja samalla seuranta toteuttavina eliminä erityisesti saaristoliikennettä, Saaristomerien tilaa ja valtion työpaikkoja koskeissa asioissa. On osallistuttu merenkulkulaitoksen ja tiehallinnon lauttaliikenteen kilpailuttamistyöryhmän työhön. Maaherran johtamassa ns. linnakesaariryhmässä (puolustusministeriö) on pyritty löytämään korvaavia vaihtoehtoja puolustusvoimain henkilöstövähennyksille Gyltössä, Utössä ja Örössä. Maakunnan saaristo-ohjelmaa yhteen sovitettiin kansallisen saaristo-ohjelman (Saaristoasiain neuvottelukunta/SM) laadintaprosessiin osallistumalla. Interreg IIIA Saariston hankkeiden toteutuksen ja seurannan eliminä ovat olleet sen hallintokomitea, työvaliokunta ja seurantakomitea ja Pohjoismaiden ministerineuvoston Saaristoyhteistyön yhteistyöhallitus ja yhteistyöneuvosto.</p>

Toimenpide	Matkailukaudesta kehitetään ympärivuotinen tukemalla saariston kansainvälisten ja alueellisten matkailupaketti-en tuotekehittelyä, työnjakoa ja markkinointia. Lisäksi haetaan vaihtoehtoisia ratkaisuja työntekijöiden saannin turvaamiseksi matkailun sesonkikautina.
Toteutus	Turku TouRing, matkailuyrittäjät, saaristoseutukunnat, kunnat, TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto, toimintaryhmät.
Toteuttamis-aikataulu	Tehtävä jatkuva, koko ohjelmakauden ajan
Vastuuhenkilön arvio 23.2. 07 ES /LSLH:n	<p>Vuonna 2004 käynnistynyt "Mieli merelle sydän saaristoon (Saaristo 365) " -hankkeen pääasiallinen tehtävä on ollut matkailukauden pidentäminen. Matkailukauden kehittäminen ympärivuotiseksi on keskeinen tavoite monissa muissakin matkailuhankkeissa. LH:n hankerahoituksen kautta on tuettu useita matkailun kehittämiseen, tuotteistamiseen ja markkinointiin liittyviä hankkeita (Elämysten maa II, Gräv när du Står- kulturlandskap, livsmiljö och lokal utveckling i den åboländska skärgården, Keskiajan saaristomeri jne.)</p> <p>Varsinais-Suomen liitto on voimakkaasti tukenut Saariston rengastien toiminnan vakinaistamista ja sen liikenteen ulottamista myös varsinaisten kesäkuukausien ulkopuolelle. Saariston suurimmat matkailuyrittäjät ovat onnistuneet markkinoimaan tuotteitaan myös talviaikaan. Myös tilastojen mukaan yöpymiset ovat jonkin verran lisääntyneet talvikuukausina.</p>

Toimenpide	Kehitetään saariston veneliikennemahdollisuuksia ja palveluja. Kunnostetaan piensatamaverkko ja huolehditaan septitankki- yms. palvelujen tarjonnasta.
Toteutus	Matkailuyrittäjät, saaristoseutukunnat, TE-keskus, merenkulkupiiri, tiepiiri, Pohjoismaiden Ministerineuvoston Saaristoyhteistyö, ympäristökeskus, Pidä Saaristo Siistinä ry.
Toteuttamis-aikataulu	Ympäristöministeriön Pidä Saaristo Siistinä ry:lle koko maan saaristoalueille septitankkilaitteiden hankintaan vuosiksi 2006-2007 myöntämä erillismääräraha hyödynnetään tehokkaasti Varsinais-Suomessa.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	<p>Ympäristöministeriö (YM) on vuodeksi 2006 myöntänyt Pidä Saaristo Siistinä ry:lle (PSS) koko maan septitankkilaitteiden hankintaa varten 100 000 euron erillismäärärahan. YM:n asettama ns. septitankkiryhmä käsittelee koko maasta tulevat hakemukset. Ryhmän sihteerinä toimii PSS:n toimihenkilö ja Lounais-Suomen ympäristökeskuksesta (LOS) on edustaja ryhmässä. Vuodeksi 2007 on myönnetty samoin 100 000 euron erillismääräraha samaan tarkoitukseen. LOS on myöntänyt tukea septitankkien tyhjennysasemien rakentamiseen vuonna 2006 yhteensä 50 000 , josta suurin osa on kohdentunut Varsinais-Suomen alueelle</p> <p>Koko maassa on tällä hetkellä sekä kelluvia ja kiinteitä laitteita 213 kpl, joista 26 sijaitsee Saaristomeren alueella. Näiden lisäksi veneseuroilla ja yksityisillä henkilöillä on omia laitteita, joiden lukumäärää ei ole tilastoitu. Vuoden 2006 määrärahasta on Saaristomerelle hankittu kaksi (2) kelluvaa laitetta ja vuoden 2007 määrärahasta yksi (1) kelluva laite. Yhden laitteen hinta on noin 20 000 euroa. Saaristomeren tilanne on koko maan tilanteeseen verrattuna kohtalainen, mutta selkeitä puutteita on ja välttämätöntä lisätarvetta laitteiden hankintaan on, joten lisämäärärahoja jatkuvasti tarvitaan.</p> <p>Veneilykarttasarjat T ja D on uusittu.</p>

Toimenpide	Kehitetään saariston yhteistyötä Ahvenanmaan ja Tukholman saariston sekä muiden EU-alueen saaristoalueiden välillä.
Toteutus	Saaristoseutukunnat, Varsinais-Suomen liitto, Pohjoismaiden Ministerineuvoston Saaristoyhteistyö, Turku TouRing, yrittäjät, korkeakoulut, ympäristökeskus.
Toteuttamis-aikataulu	Tehtävä jatkuu koko ohjelmakauden 2006-2008. EU:n tulevan tavoite 3-ohjelman laadinta ja toteutus tapahtuu ns. Central Baltic-ohjelman muodossa ohjelmakautta 2007 – 2013 varten.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	Tukholman, Uppsalan ja Södermanlandin läänien saaristojen sekä Ahvenanmaan ja Läntisen Uudenmaan saaristojen kanssa on toteutettu Interreg IIIA Saaristo-ohjelmaa ja osallistuttu Pohjoismaiden ministerineuvoston Saaristoyhteistyön toimintaan. Molempien elinten puitteissa on osallistuttu tulevan Central Baltic ohjelman Saaristo-alaohjelman valmistelu- ja suunnitteluprosessiin (Varsinais-Suomen liitto tulee olemaan koko Central Baltic-ohjelman hallinto- ja maksusviranomainen 2007 – 2013).

Toimenpide	Tuetaan Korpoströmin saaristokeskuksen kehittämistä kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäväksi saariston ja rannikkoalueen kulttuuri- ja tutkimuskeskukseksi.
Toteutus	Saaristoseutukunnat, alan oppilaitokset, taidetoimikunta, Varsinais-Suomen liitto, Åbo Akademi.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi, jatkuva tehtävä.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	On osallistuttu aktiivisesti saaristokeskuksen kehittämiseen ja käytetty itse sitä koulutus-, kokous- ja seminaaripaikkana. Saaristokeskuksen toiminnan keskeisiä muotoja ovat vuoden 2006 aikana olleet kansalliset ja kansainväliset näyttelyt sekä Saaristomeri 2006-teemavuoden eri tapahtumat. Vuoden aikana keskuksen käyttöön tarvittavien uusien majoitustilojen suunnitelma on valmis, jotta pidempien, yöpymistä edellyttävien seminaarien ja tilaisuuksien järjestämisen jatkossa helpottuisi. Rakennustöitä ei vielä ole aloitettu. Läheisen vierasvenesataman suunnittelu on työn alla. Opetusministeriön Eu rahoituksella on rahoitettu mm. Korpoströmin saaristokeskuksen varustamista.

Toimenpide	Kehitetään kalasatamien infrastruktuuria vastaanotto-, varastointi-, kalankäsittely-, kalanjalostus ja jäyttämiskapasiteetin osalta. Panostetaan tuotekehitykseen, kalankasvatuksen ympäristövaikutusten minimoimiseen sekä kehitetään uusia pyyntitekniikoita ja parannetaan kalankasvatuksen sijainninhajausta, tavoitteena integroitu perkuujätevesien käsittely ja puhdistus.
Toteutus	TE-keskus, ympäristökeskus, korkeakoulut, alan järjestöt, yritykset.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi, tehtävä jatkuva.
Vastuuhenkilön arvio 28.2.07 TP	TE-keskuksen maaseutuosaston kalatalousyksikön toimesta on toteutettu seuraavia toimenpiteitä: Uudenkaupungin Suukarin kalasataman silakanlajittelukeskus valmistui joulukuussa 2006 ja Uudenkaupungin Pitkäluodon kalasataman jatkosuunnittelu käynnistettiin vuoden 2006 lopussa. Nauvon Käldingen kalasataman perkuujätevesien puhdistuslaitoksen rakentamispäätös on tehty, mutta toteutus siirtyi vuodelle 2007 tarjouskilpailun uudistamisesta johtuen. Kalanjalostuksen kohdalla tehtiin merkittäviä investointeja koskien laitteistoja, pakastustiloja ja kalankäsittelytiloja. Ammattikalastuksen kohdalla jatkettiin ns. KANRA-hankkeen puitteissa hylkeenkestävien ponttoonirysien kehittämistä erityisesti kuhan ja ahvenen kalastuksessa.

3: Varsinais-Suomesta merkittävä Itämeren keskus

3.1 Yhteistyöllä kartutetaan osapuolien voimavaroja

Toimenpide	Turkuun perustetaan Itämerikeskus, joka toimii Itämeren alueen verkostojen toiminta- ja tiedotuskeskuksena.
Toteutus	Turun kaupunki, Turun yliopisto, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Itämerikeskuksen säätiön sääntöjä laaditaan. Turun kaupunginhallitukselle on valmisteltava Itämerikeskuksesta esitys maaliskuun 2006 loppuun mennessä. Itämerikeskus on perustettava kesäkuun 2006 loppuun mennessä.
Vastuuhenkilön arvio 1.3.07 HE	Centrum Balticum –säätiön perustava kokous pidettiin 2.6. 2006. Perustajajäseninä ovat Turun kaupunki, Uudenkaupungin, Rauman, Porin ja Vaasan kaupungit, Varsinais-Suomen liitto, Turun yliopiston säätiö, Turun Kauppakorkeakoulun tukisäätiö ja Åbo Akademi. Centrum Balticumin toiminta-ajatuksena on toimia tutkimuksen ja päätöksenteon välissä olevana valtakunnallisena think tankinä. Patenti- ja rekisterihallitus on hyväksynyt säännöt ja antanut säätiön perustamisluvan. Centrum Balticum –keskus aloitti toimintansa 1.1. 2007. Toimipaikka on Turun kaupungin entisen kaupunginkanslian tiloissa, Kristiinankatu 1. Toistaiseksi siinä työskentelee johtaja, VTT Esko Antola, jolle palkattaneen huhtikuussa sihteeri. Yhteistyötahoista Centrum Balticum toivoo saman katon alle erityisesti UBC:n ympäristösihteeristöä ja Terveet kaupungit –hanketta. Turun kaupunki on varannut keskukselle vuoden 2007 budjetissa 180 000 Euroa. Keskuksen toimintaa on esitelty mm. Brysselissä. Toiminnan kannalta olennaista nyt alkuvaiheessa on harjoitettavien toimintojen määrittelyn täsmentäminen, käytännön yhteistoimintaverkon muodostaminen sekä valtakunnallisen ja kansainvälisen uskottavuuden edellyttämät toimenpiteet. Vuoden 2007 toiminnan painopisteenä on EU:n meripolitiikka.

Toimenpide	Edistetään kansainvälisten yritysten sijoittumista maakunnan alueelle.
Toteutus	Seutukunnat, kunnat, Turku Science Park, TE-keskus, yrittäjäjärjestöt, Pilot Turku Oy.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuvaa toimintaa
Vastuuhenkilön arvio 15.2. 07 SH	<p>-Invest in Finland tekee tukea kv-yritysten sijoittumista koko Suomen alueella. TuKKK koordinoima LogOn Baltic -hanke (sis. mm. Turun lentoaseman henkilöliikenteen kehittämistä). Lisäksi liitto on tukenut Pilot Turku Oy:n osallistumista sijoittautumispalvelusivujen ylläpitoon. Lisäksi Pilot toimii SIVE –verkostoyhteistyössä Turun Seudun Kehittämiskeskuksen kanssa. Pilot on myös osallistunut MIPIM ja Coresma-kiinteistösiirtomessuille ja alihankintamessuille.</p> <p>-Salon Seudun Kehittämiskeskuksella menossa E 18-markkinointihanke (Innolab, seudullinen kehitysalusta).</p> <p>-Vakka-Suomen seutukunnan äkillisen rakennemuutosalueen ohjelman toteuttaminen tuottanut kahdessa vuodessa 750 uutta työpaikkaa yritysten investointitukien ja työllisyysperusteisen investointiavustuksen avulla.</p>

Toimenpide	Tiivistetään kansainvälistä yhteistyötä. Laajennetaan erityisesti Varsinais-Suomen, Ahvenanmaan ja Suur-Tukholman alueen yhteistyötä painopisteenä ympäristökysymykset. Itämeren alueella yhteistyötä laajennetaan mm. Baltian maihin ja Pohjois-Puolaan mukaan lukien meriliikenneyhteyksien kehittäminen
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, kunnat ja seutukunnat, valtion alueviranomaiset, korkeakoulut, yrittäjä- ja ammatilliset järjestöt, kansalaisjärjestöt, ympäristökeskus.
Toteuttamis-aikataulu	Varsinais-Suomen, Ahvenanmaan ja Mälarin laakson alueiden yhteistyötä tehdään vuodesta 2007 lähtien to-dennäköisesti EU:n Keski-Itämeren yhteistyöohjelman puitteissa. Pommerin kanssa yhteistyötä v:sta 2006.
Vastuuhenkilön arvio 1.3. 07 HE	<p>MYR:n edustajat vierailivat kesäkuussa 2006 Tukholmassa tapaamassa vastaavien ruotsalaisten organisaatioiden edustajia ja tunnustelemassa yhteistyömahdollisuuksia. Ruotsalaiset on kutsuttu vastavierailulle Turkuun 10.9. 2007.</p> <p>Puolan Pommerin maakunnan kanssa yhteistyötä aktivoidaan erityisesti yhteistyössä Turun kaupungin kanssa. Tätä valmisteleva yhteinen vierailu Pommerin maakuntaan ja Gdanskin kaupunkiin tehtiin 17.-19.1. 2006. Maakuntahallitus vieraili Pommerissa syyskuussa 2006 tutustuen mm. Gdanskin satamaan, työnantajien yhdistykseen ja teknologiakeskukseen sekä pitäen yhteistyöneuvottelun maakuntahallituksen edustajien kanssa. Lokakuussa 2006 järjestettiin Turun kaupungin johdolla Gdanskissa Turun päivä yhteistyön edistämiseksi. WTC Turku järjestää yhteistoiminnassa Varsinais-Suomen liiton kanssa Pommerin ja Varsinais-Suomen yrityksille Turussa 10-11.5. 2007 pidettävän talousseminaarin ja yrityskontaktipäivän.</p> <p>Central-Baltic yhteistyöohjelma jätettäneen Euroopan komissiolle aikaisintaan kesäkuussa 2007. Komissio hyväksyy sen aikaisintaan loppuvuonna 2007, jolloin myös ohjelman toteuttaminen aloitettaneen. Ohjelmaehdotuksen toimintalinjoina ovat (1) turvallinen ja terveellinen ympäristö, (2) taloudellisesti kilpailukykyinen ja innovatiivinen alue sekä (3) vetovoimaiset ja dynaamiset yhteisöt. Ohjelma antaa Varsinais-Suomelle lisääntyviä mahdollisuuksia yhteistyöhankkeisiin Tukholman ja Mälarin laakson, Ahvenanmaan sekä Viron ja Latvian alueiden kanssa.</p>

Toimenpide	Osallistutaan Suomenlahden kasvukolmioon Etelä-Suomen liittouman kautta.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, valtion alueviranomaiset, muut Etelä-Suomen maakuntien liittoumaan kuuluvat maakunnan liitot.
Toteuttamis-aikataulu	Kasvukolmiohankkeen hankkeen osalta 30.6.2006 saakka. Suomen, Viron ja Venäjän välisen yhteistyön kehittämisen osalta jatkuva tehtävä.
Vastuuhenkilön arvio 19.2.07 NH	Suomenlahden kasvukolmiohanke (Etelä-Suomi – Viro Interreg IIIA – ohjelma) päättyi kesällä 2006. Yhteistyön jatkamista Suomen, Viron ja Venäjän välillä pidetään edelleen tärkeänä ja sen toteuttamista jatketaan muissa muodoissa. Tulevaisuudessa selvitetään mahdollisuuksia tämän yhteistyön kehittämiseen esimerkiksi Central Baltic -ohjelman kautta.

3.2 Vahvistetaan veturien mahdollisuuksia

Toimenpide	Turku-Salo -akselistasta kehitetään alueiden yhteistyöllä vahva Itämeren alueen toimija, joka erikoistuu metallialaan sekä ICT-, logistiikka-, ympäristö-, terveys- ja teknologiakysymyksiin ja niiden tuotannolliseen hyödyntämiseen. Toimintaa tuetaan laatimalla kaupunkiohjelma.
Toteutus	Seutukunnat, kunnat, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, yritykset, korkeakoulut ja oppilaitokset.
Toteuttamis-aikataulu	Seuraa AKO-ohjelmien toteutusajankautua, viimeistään 2010.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 CG (sijaisena PP)	<p>Turku-Salo akselin yhteistyön kehittäminen painottuu aluekeskusohjelmatyöskentelyyn. Yhteistyötä on tehty mm. hyvinvointipalveluissa, ICT –toiminnoissa sekä E18 –kehityskäytävätyöskentelyssä.</p> <p>Valtioneuvosto on asettanut 22.2.2007 kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän, jonka toimikausi ulottuu vuoden 2010 loppuun. Yhteistyöryhmän tavoitteena on kaupunkiseutujen kilpailukyvyen edistäminen ja monikeskuksisen kaupunkiverkon vahvistaminen.</p> <p>Salon, Turun ja Vakka-Suomen seutukuntien aluekeskusstatusta on jatkettu vuoteen 2010.</p>

Toimenpide	Keskuksia vahvistetaan valtion alueellistamishankeilla.
Toteutus	Seutukunnat ja kunnat, Varsinais-Suomen liitto, valtion alueviranomaiset, TE-keskus, yritykset.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi
Vastuuhenkilön arvio 27.2.07 LP	<p>Merivoimien esikunnan siirtyminen Turkuun etenee päätetyllä tavalla. Verohallinnon ja rikosten täytäntöönpanoa koskevan hallinnon kohdalla on päätetty eräiden toimintojen siirtämistä Turkuun. Merenkululaitoksen kohdalla tavoitteet eivät ole toteutuneet. Hallinto Turussa on suorastaan vähennetty. Merellisen hallinnon sijoittamista Turkuun on edelleen pidettävä esillä. Turun kaupunki on tarjonnut tiloja museohallinnolle. Alueellistaminen ei ole koskenut seutukuntien keskuskaupunkeja.</p> <p>Neuvotteluissa ympäristöhallinnon kanssa pidetään esillä Suomen ympäristökeskuksen merellistä ympäristöä koskevien tutkimustehtävien siirtämistä perustettavaan Turun aluekeskukseen.</p> <p>Alueellistaminen on esillä listalla, jonka Varsinais-Suomi esittää kevään 2007 hallitusneuvotteluihin. Ympäristölupaviraston toimipiste tulee perusta Turkuun. Kansallisen ihmisoikeusintituution toiminnassa Åbo Akademi ja Turun yliopistolla voisi olla keskeinen rooli.</p>

Toimenpide	Kehitetään Varsinais-Suomeen merellisten toimintojen keskus ja kartoitetaan meriklusteriin mukaan tulevien toimijoiden tarpeet ja yhteistyömahdollisuudet. Merenkulun hallinto (mm. merivoimien esikunta) ja siihen liittyviä toimintoja (mm. Suomen merimuseon toimipiste) sekä tutkimus siirretään Turkuun.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, korkeakoulut, yritykset, Turun kaupunki, Naantalinnon kaupunki, Uusikaupunki, Turku Science Park.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi
Vastuuhenkilön arvio 27.2.07 LP	<p>Imagomielessä meriklusteriasia on lyönyt itsensä hyvin läpi. Merkittävin ja erittäin myönteinen asia oli Aker Finnyardsin päätös siirtää pääkonttori Turkuun. On vaikea arvioida missä määrin meriklusterin ympärillä toteutettu imagokampanja on vaikuttanut asiaan. Lounaisrannikon kaupunkien (Turku, Uusikaupunki, Rauma, Pori) yhteistyössä meriklusteri muodostaa vahvan asiasisällön.</p> <p>Meriklusteri on hyväksytty osaamisklusteriksi, jonka valtakunnallinen koordinaatio tapahtuu Turun kautta. Turun merikaupunki-imago on entisestään vahvistunut. Turussa on käsiteltävänä m.m. ehdotus merilukiosta.</p> <p>Merenkulun hallinnon suhteen asiat eivät ole edenneet ohjelman mukaisesti. Saaristomeren merenkulkupiiri on lakkautettu 1.7.2006 lähtien.</p>

3.3. Alueellinen kehittäminen edellyttää yhteysverkkoja

Toimenpide	Laaditaan koko maakunnan kattava, seutukuntaakohtaisiin suunnitelmiin perustuva, liikennejärjestelmäsuunnitelma (LJS), jossa linjataan ja priorisoidaan maakunnan tärkeimmät liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteet.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, tiepiiri, merenkulkupiiri, Ratahallintokeskus, lääninhallitus, seutukunnat, ympäristökeskus.
Toteuttamis-aikataulu	Maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman (LJS) laadinta v. 2006. Jatkuva, vuosittain tapahtuva, suunnitelman seuranta ja mahdollinen päivittäminen.
Vastuuhenkilön arvio 20.2.07 JV	<p>Seudut, väyläviranomaiset ja Varsinais-Suomen liitto ovat yhteisesti päättäneet kaksitasoisen liikennejärjestelmän kehittämisperiaatteen. Alemmalla ja tarkemmalla tasolla seudulliset liikennejärjestelmäsuunnitelmat ja ylemmällä tasolla maakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma.</p> <p>Seutukuntaakohtaiset LJS-suunnitelmat on kertaalleen laadittu koko Varsinais-Suomessa. Turun kaupunkiseudun osalta suunnitelmaa päivitetään. Salon ja Loimaan seudun osalta suunnitelmien edistymistä on seurattu.</p> <p>Maakunnallisen Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelman laadinta on käynnistynyt elokuussa 2006 ja se valmistuu syksyllä 2007. Maakuntahallitus hyväksyi 22.1.2007 liikennejärjestelmäsuunnitelman vision, painopisteet ja kehittämistavoitteet. Työn yhteydessä sovitaan myös seudullisten ja maakunnallisen suunnitelman vuosittaisesta seurantamenettelystä.</p>

24

Toimenpide	Kehitetään Turun ratapiha-alueen maankäyttöä ja siihen liittyen jatketaan matkakeskuksen suunnittelua.
Toteutus	Turun kaupunki, Ratahallintokeskus, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Yleiskaavaehdotus vuoden 2006 aikana. VR:n konepajan alueesta arkkitehtuurikilpailu keväällä 2006.
Vastuuhenkilön arvio 27.2.07 EL	<p>Suunnitelmien mukaan Turun matkakeskus sijaitsee ratapiha-alueen koillispuolella, Aninkaisensillan kupeessa. Ratapiha-alueelle on valmisteilla osayleiskaava, joka laaditaan ratapihan ja linja-autoaseman ympäristön kehittämiseksi sekä muiden alueella vireillä olevien hankkeiden yhteensovittamiseksi. Lisäksi Turun kaupunki on jatkanut matkakeskuksen suunnittelua.</p>

Toimenpide	Ollaan aloitteellisia Itämeren meriliikenneyhteyksien kehittämisessä osana yleiseurooppalaisyta liikenneverkkoa, Itämeren moottoritietä.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, valtion alueviranomaiset, satamat.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 20.2.07 JV	<p>Liitto on osallistunut aktiivisesti Varsinais-Suomen merten moottoritie -projektiin. Nordic Triangel Sea Motorway -hanke on yhteistyöprosessi Hampurin, Rostockin, Kristiansandin, Tukholman, Naantalın ja Turun satamien sekä näitä satamia ympäröivien alueiden välillä.</p> <p>Projektissa on laadittu toteuttavuustutkimus, jonka tavoitteena oli mm. tuottaa projektille toimiva konsepti, löytää perustelut sille että projektilla on Euroopan laajuista merkitystä, selvittää onko sellaisia maakuljetuksia joita voitaisiin siirtää merireitille sekä laatia toimintasuunnitelma projektille vuoteen 2010.</p> <p>Hanke sai hyvän arvion Suomen ja Saksan välisessä merten moottoritie "esihauussa". Keväällä 2007 avautunee monivuotisen (MIP) TEN-rahoituksen haku, josta hanke pyrkii saamaan rahoitusta satama ym. investointeihin yhtenä keskeisenä merten moottoritie -hankeena Euroopassa.</p>

Toimenpide	Varmistetaan E18-tien rakentaminen valmiiksi Turusta Helsingin kautta itärajalle kiireellisimpänä kohteena Muurla-Lohja välin rakentaminen moottoritieksi.
Toteutus	Tiepiiri.
Toteuttamis-aikataulu	koko ohjelmakausi. Turku-Helsinki moottoritie aukeaa liikenteelle marraskuussa 2008.
Vastuuhenkilön arvio 20.2.07 JV	<p>E18-moottoritien rakentamistyöt ovat käynnissä 51 km:n mittaisella välillä Muurla-Lohja. Kohteisuuden on tarkoitus avautua liikenteelle marraskuussa 2008. (www.e18.fi)</p> <p>Etelä-Suomen liittouman puitteissa laaditun aluerakenne 2030 -työn keskeisin tieverkollinen yhteys on todettu olevan juuri E18-tie Turusta Helsingin kautta Viipuriin ja Pietariin. Liittouman julkaisemassa raportissa "Liikenteen runkoverkon kärkihankkeet" on E18 Turku-Helsinki-Pietari nostettu liittouman kärkihankkeeksi, jossa seuraava vaihe on moottoritien rakentaminen Helsingistä itärajalle.</p>

Toimenpide	Huolehditaan valtateiden 8 ja 9 saamisesta runkotieverkkoon ja parannetaan maakunnan pääteyhteyksiä.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, tiepiiri.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 20.2.07 JV	<p>Liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) nimeämän työryhmän esitys runkoverkoiksi sisältää valtatie 8 Turku-Pori ja valtatie 9 Turku-Tampere. Maantielain mukaan LVM päättää runkoteistä, mutta päätökselle rataverkosta ei ole vastaavaa lakipohjaa. Asia sisältyy uuteen ratalakiin, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2008. Liikenne- ja viestintäministeri on ilmoittanut, että ministeriö päättää runkoverkoista vasta sen jälkeen, kun eduskunta on käsitellyt ratalain.</p> <p>Valtatie 8 kehittäminen välillä Turku-Pori sisältyy Luhtasen ministerityöryhmän 2. koriin ja hankkeen jatkosuunnittelu on käynnissä. Yhteysvälihanke Turku-Pori sisältää mm. Raisio-Nousiainen nelikaistatuksen ja Laitilan eritasoliittymät. Yhteysvälihankkeen kustannusarvio on n. 120 M€ ja se on suunnitteluvaiheen puolesta valmis toteutettavaksi v. 2010. Yhteysvälihanke vaatii edunvalvontaa, jotta sen rahoitus saadaan valtion budjettiin.</p> <p>Valtatie 9 Turku-Tampere yhteysvälihankkeen kustannusarvio on n. 50 M€. Hankkeen jatkosuunnittelu käynnistyy v. 2008.</p>

Toimenpide	Varmistetaan Turku-Toijala -radan kunto sekä edistetään välityskyvyn parantamista ja kantavuuden nostoa.
Toteutus	Ratahallintokeskus, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 21.2.07 JV	<p>Turku-Toijala -rataosuuden yli-ikäisen päällysrakenteen uusiminen on käynnistynyt ja jatkuu kesällä 2007. Työ myös valmistuu tämän vuoden syksyyn mennessä.</p> <p>Liikenne- ja viestintäministeriön nimeämän työryhmän tekemä ehdotus runkoverkoiksi sisältää Turku-Toijala -rataosuuden raskaan tavaraliikenteen runkoverkon osana. Runkoverkkoon pääseminen nopeuttanee ko. rataosan kehittämistoimia.</p> <p>Ratahallintokeskuksen pitkän tähtäimen suunnitelmassa "Rautatieliikenne 2030" Turku-Toijala -radan tavoitella v. 2030 on akselipainon osalta asetettu 25 tonniin sekä osana nopean rataverkon laajennustarvetta v. 2030 jälkeen. Akselipainon nostaminen ko. radalla on asetettu II kiireellisyysluokkaan. Liiton lausunnossa akselipainon nostamista esitettiin aikaistettavaksi.</p>

Toimenpide	Aloitetaan nopean Turku-Helsinki -radan suunnittelu ja varmistetaan, että se otetaan valtakunnallisten kiireellisten ratakankkeiden listaan. Lisäksi edistetään Turku-Salo -kaksiraiteisen henkilöliikenneyhteyden rakentamista.
Toteutus	LVM:n asettama työryhmä, Ratahallintokeskus, Varsinais-Suomen liitto, Turun kaupunki, Salon kaupunki.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi. Radan toteutus aikaisintaan 2030.
Vastuuhenkilön arvio 27.2.07 EL/JV	<p>Koska Salon seudun hyväksytyssä maakuntakaavassa Salo-Lohja nopea rata on esitetty yhteystarvemerkinällä, on sovittu käynnistettäväksi selvitys, jossa tarkastellaan ratalinjauksia ja niiden vaikutuksia. Selvitys tehtäen kaavaan liittyvänä aluevaraussuunnitelmana, joka sisällöllisesti ja tarkkuustasollisesti vastaa alustavaa yleissuunnitelmaa. Selvityksen rinnalla viedään vaihemaakuntakaavaa, jonka tavoitteena on esittää mahdollinen uusi Turku-Helsinki -rata varsinaisena ratalinjauksena ja merkitä se kaavaan yhtenäisellä viivalla. Lohja-Salo rata-vaihtoehtoista on sovittu neuvottelu Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa 13.3.2007.</p> <p>Parhailaan ollaan laatimassa Turku-Loimaa, Turku-Uusikaupunki ja Turku-Salo -rataosille selvitystä henkilöjunaliikenteen toteuttamisedellytyksistä. Selvitys valmistuu keväällä 2007.</p>

Toimenpide	Maakunnan suurimpien satamien (Turku, Naantali ja Uusikaupunki) yhteistyötä tiivistetään ja parannetaan satamiin johtavia tieyhteyksiä tavoitteena tehokkuuden lisääminen ja resurssien tehokkaampi hyödyntäminen osana alueen kilpailukyyn kehittämistä.
Toteutus	Satamat, Turun tiepiiri, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 EL/JV	<p>Satamien välinen yhteistyö on varsin tiivistä pienten käytännön asioiden ja yhteistyöhankkeiden muodossa. Erinomaista yhteistyötä on harjoitettu Lounais-Suomen satamien markkinointiyhteistyöhankkeessa, joka on saanut poikkeuksellisen paljon kansainvälistä huomiota johtuen juuri satamien ja niissä toimivien yritysten esiintymisestä alueellisesti yhdessä.</p> <p>Naantalın satamayhteyden, sisältäen mm. Vanton eritasoliittymän rakentaminen, toteuttaminen on parhaillaan käynnissä. Uudet tiejärjestelyt avataan liikenteelle v. 2007 lopulla.</p> <p>Turun satamayhteyden suunnitteluvalmiutta parannetaan käynnistämällä tiesuunnittelu v. 2007 Suikkilantien parantamiseksi. Hankkeella on toteuttamisvalmius v. 2009.</p>

Toimenpide	Jatketaan junalautta intermodaali liikenteen kehittämistä kilpailukykyisenä ja ympäristöystävällisenä kuljetusmuotona.
Toteutus	Turun satama, Ratahallintokeskus.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07	Turusta on junalauttayhteydet sekä Tukholmaan että Travemündeeseen. Junalauttaliikenne on kehittynyt myönteisesti.
JV	Turun sataman kehittäminen erityisesti junalauttaliikenteen osalta on yksi keskeisistä teemoista Varsinais-Suomen merten moottoritie -projektissa, Nordic Triangel Sea Motorway.

Toimenpide	Edistetään Öron väylän avaamista liikenteelle.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, Saaristomeren merenkulkupiiri, satamat.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07	Maakuntakaavatyössä asia tulee uudelleen arvioitavaksi.
JV	Merenkululaitoksen kehittämissuunnitelmassa "Meri- ja sisävesiväylien kehittämissuunnitelma 2007–2016" Öron väylä sisältyy väylien palvelutaso ja turvallisuus -teemapakettiin. Valtion viranomaisten erilaiset intressiristiriidat ovat johtaneet siihen, ettei kaikin puolin perusteltua hanketta ole saatu toistaiseksi toteutettua. Edunvalvontatyötä väylän avaamiseksi jatketaan.

Toimenpide	Kehitetään Turun lentoasemasta rahtiliikennekeskus osana Turun aluetta logistisena keskuksena ja varmistetaan henkilöliikenteen syöttö suurille lentoasemille Helsinkiin, Tukholmaan, Kööpenhaminaan.
Toteutus	Pilot Turku Oy, Turun kaupunki, ilmailulaitos.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 JV	<p>Turun lentoaseman kiinnostavuutta henkilöliikenteen asemana voidaan pitää hyvänä, koska operaattorit kilpailevat markkinaosuuksistaan. Matkustajanäkökulmasta uusien halpalentoyhtiöiden tulo asemalle on toivottavaa ja edistettävää.</p> <p>Pilot Turku Oy on seudun tärkein edunvalvoja Turun alueen logistisen keskuksen kehittäjänä ja logistiikan toimintaympäristön tuntijana.</p>

Toimenpide	Edistetään Turun kehätien (kantatie 40) parantamista vaiheittain väleillä Naantali-Raisio ja Kausela-Kirismäki.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, tiepiiri, Turun satama.
Toteuttamis-aikataulu	Toteuttaminen 2006 – 2008.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 JV	<p>Naantalın satamayhteyden, sisältäen mm. Vanton eritasoliittymän rakentaminen, toteuttaminen on parhaillaan käynnissä. Uudet tiejärjestelyt avataan liikenteelle v. 2007 lopulla.</p> <p>Kantatien 40 parantaminen rakentamalla Tuulissuon eritasoliittymä Lietoon on juuri käynnistynyt.</p> <p>Kantatien 40 Kausela-Kirismäki -osan nelikaistaistuksen yleissuunnitelma vaatii päivittämistä, mutta voimassa olevan yleissuunnitelmaan perustuen hanketta voidaan edistää esim. seuraavaa hallitusohjelmaa ajatellen. Hankkeen kustannusarvio on n. 50 M ja jatkosuunnittelu käynnistyy v. 2008.</p>

Toimenpide	Kehitetään seudullisia joukkoliikennejärjestelyjä niin linja-auto- kuin myös raideliikenteessä, Saariston Rengas-tietä täydentäviä yhteyksiä ja kevytkalustoliikennekokeilua välillä Turku-Uusikaupunki. Lisäksi täydennetään kevyen liikenteen väylästä ensisijaisena tavoitteena koulumatkojen turvallisuus.
Toteutus	Merenkulkupiiri, seutukunnat, tiepiiri, lääninhallitus, Varsinais-Suomen liitto, VR-Yhtymä Oy, kunnat, liikennöitsijät.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 JV	<p>On laadittu Uusikaupunki-Turku henkilöjunaliikenteen toteuttamisselvitys. Vastaavaa selvitystä Turku-Salo ja Turku-Loimaa -rataosilta laaditaan parhaillaan. Varsinais-Suomessa voidaan pitää pitkän aikavälin tavoitteena kehittää joukkoliikennejärjestelmä, jonka runkona toimii maakunnallinen lähijunaliikenne. Ensimmäinen askel tämän tavoitteen saavuttamiseksi voi olla henkilöjunaliikenteen aloittaminen Uusikaupunki-Turku -radalla. Linja-auto- ja raideliikenteen yhteinen kehittäminen on tärkeää.</p> <p>Saariston Rengastietä, ja siihen liittyviä liikennetarkoituksia ja investointeja tulee toteuttaa matkailuelinkeinon näkökulmaa painottaen. Rengastien vakinaistamiseksi sekä palvelutason säilyttämiseksi on alustavia lupauksia ministeriön ja Merenkululaitoksen osalta saatu.</p> <p>Kevyen liikenteen väylätarpeita on paljon enemmän kuin on resursseja toteuttaa. Jo nyt, lähes kaikissa yleisen tien viereen toteutettavissa kevyen liikenteen väylissä kunta osallistuu toteutukseen merkittäväällä panoksella. Edunvalvonnan keinoin pyritään saamaan lisärahoitusta kevyen liikenteen väylien toteutukseen.</p>

Toimenpide	Aloitetaan Kaarinan läntisen ohikulkutien ja Salon itäisen ohikulkutien tarkempi suunnittelu ja edistetään hankkeiden toteuttamista.
Toteutus	Tiepiiri, Kaarinan kaupunki, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 23.2.07 JV	<p>Kaarinan läntisen ohikulkutien yleissuunnitelma ja YVA ovat käynnissä. Suunnitelmassa tutkitaan saaristotien parantamisvaihtoehtoja tai uutta läntistä tielinjausta.</p> <p>Salon itäisen ohikulkutien yleissuunnitelma on valmistunut ja saanut lainvoiman. Jatkosuunnittelu on käynnistettävissä välittömästi. Hankkeen kustannusarvio on n. 20 M . Salon kaupunki on perustanut edunvalvontatyöryhmän hankkeen edistämiseksi.</p> <p>Ko. hankkeiden toteuttaminen ei onnistu perustienpidon rahoituksesta, koska hankkeiden investoinnit eivät mahdu tiepiiriin perustienpidon investointeihin. Näiden hankkeiden suunnitelluvalmius nousee suunnittelun myötä, jotta ne ovat mahdollisia mukaan otettavia seuraaviin pidemmän tähtäimen liikenneinfran toteuttamissuunnitelmiin. Tällaisista suuremmista erillisistä investointihankkeista päättää Eduskunta. Hankkeet pyritään saamaan edunvalvontatoimin valtion budjettiin toteuttamisvalmiusjärjestyksessä.</p>

3.4 Huolehditaan energia- ja tietoliikenneverkon kehittämisestä

Toimenpide	Laaditaan energiatase ja sen pohjalta suunnitelma, jossa esitetään erilaisia energiantuotannon ja -käytön vaihtoehtoja ja tarkastellaan niiden vaikutusta kasvihuonekaasupäästöihin. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös työllisyysvaikutukset.
Toteutus	Varsinais-Suomen Energiatoimisto, TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto.
Toteuttamis-aikataulu	STRASE-hanke (Varsinais-Suomen energiatase ja strategia), v. 2005-VIII/2006
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07	STRASE-hankkeessa tehdyn energiataseen perusteella laaditaan maakunnalle energiatekniikkastrategia.
HA	Ilmastonmuutosta hillitsevät toimenpiteet esitetään Lounais-Suomen ympäristöstrategiassa ja ohjelmassa, jotka valmistuvat vuosien 2006-2007 aikana. - strategia, tavoitevuosi 2020 - ohjelma, 2007-2013 STRASE-hanke valmistuu kesään mennessä. Ympäristöstrategia julkistettiin elokuussa 2006. Ympäristöohjelmaa laaditaan ja viimeistellään ylimaakunnallisena hankkeena lukuisten yhteistyötahojen toimesta. Työn saattamiseksi valmiiksi ovat Satakuntaliitto sekä Turun ja Porin kaupungit myöntäneet hankkeelle jatkorahoitusta. Varsinais-Suomen liitto teki rahoitushakemuksesta kielteisen päätöksen (SOVA-osuus).

Toimenpide	Varmistetaan maakaasuputken vetäminen Varsinais-Suomeen. Lisäksi edistetään uusiutuvien energiavarojen kuten biokaasulaitosten ja tuulivoiman käyttöä.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, Varsinais-Suomen Energiatoimisto, TE-keskus.
Toteuttamis-aikataulu	Avoin
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07	Maakaasuputken rakentamisesta Varsinais-Suomeen ei ole päätöstä. Putkilinjausvaraukset ovat maakuntakaavassa ja linjakäytävään on sovellettu YVA-menettelyä.
HA	Tuulivoimaselvitys, jossa kartoitetaan soveltuvia sijoittamisalueita, on tehty ja otetaan huomioon mm. maakuntakaavoituksessa. Bioenergian mahdollisuuksista keskusteltiin joulukuussa 2006 järjestetyssä seminaarissa.

Toimenpide	Turvataan Varsinais-Suomen laajakaistastrategian toteutus ja riittävän kapasiteetin omaavan verkon ulottaminen kohtuuhintaisena maakunnan kaikkiin osiin.
Toteutus	Telealan yritykset, seutukunnat, ICT Turku Oy.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuva
Vastuuhenkilön arvio 9.2.07 TT	<p>Vuoden 2003 alussa perustettu Turunmaan seutukunnan omistama Saaristoverkot Oy omistaa valokuituisen runkoverkon. Runkoverkon varmentaminen on tilattu. Saaristoon on toteutettu WiMax-verkko Iniön, Houtskarın, Korppoon (Televuori, Korpoström), Norrskata sekä länsi-Nauvon alueille. tämän lisäksi suunnitteilla on alueen laajentaminen lähetyasmastolla Korppoon Rumarbergeniin.</p> <p>Varsinais-Suomen manneralueen vähäiset laajakaistan ulkopuoliset alueet samoin kuin saariston katvealueet tulevat kuntoon Digita 450 –hankkeen toteuduttua.</p> <p>Loimaan seutuverkko tilattu Salon Seudun Puhelimelta ja toteutettu lähes kokonaan, vaikka päätöksestä on valitettu. 1 Gbit/s – 100 Mbit/s</p> <p>Paraisten puhelin käynnistää kaupallisen WiMax-verkon toteutuksen Turun kaupunkiseudulla, (tarjousvaihe).</p>

Toimenpide	Toteutetaan maakunnan tietoyhteiskuntastrategiaa.
Toteutus	ICT Turku Oy, telealan yritykset, seutukunnat.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuva
Vastuuhenkilön arvio 12.3.07 TT	<p>Maakuntasuunnitelman vuoden 2005 strategisena teemana tietoyhteiskunta/Varsinais-Suomi</p> <p>toteutus: Tukkk, ICT-Turku, Turun kaupunki</p> <p>30.9.2005 Varsinais-Suomen TOP 10 tietoyhteiskuntaseminaari</p> <p>9.-10.11. Varsinais-Suomen liiton, Turun kaupungin ja Turun korkeakoulujen ICT-seminaari Brysselissä.</p> <p>7.-11.11.2005 Suomi verkossa –kampanja</p> <p>15.-19.11.2005 YK:n tietoyhteiskuntaa koskeva huippukokous (WSIS) Tunisissa</p> <p>31.1.2006 LVM:n laajakaistatilaisuus Turussa Etelä-Suomen maakuntien liittouman alueelta</p> <p>kevät 2006 yhteenvetoseminaari</p> <p>22.10.05-13.1.06 kahdeksan aliokirjoituksen sarja Turun Sanomien lauantainumeroissa</p> <p>ICT-Turku/ICT-klusteritoiminta käynnissä, ICT-talo valmistuu syksyllä 2006</p> <p>Turun seudulla Suomen laajin julkinen Wlan-verkko, yli 1000 tukiasemaa</p> <p>Valtioneuvoston valtakunnallinen laajakaistastrategia valmistunut syksyllä 2006. Käynnistetään keväällä 2007 hanke strategian arvioimiseksi Varsinais-Suomessa ja Varsinais-Suomen tietoyhteiskuntatilanteen kartoittamiseksi.</p>

4: Lisätään aktiivisia toimenpiteitä hyvinvoinnin turvaamiseksi

4.1 Turvataan julkiset hyvinvointipalvelut

Toimenpide	Tuetaan kansallisten terveydenhuollon ja sosiaalialan kehittämishankkeiden toteuttamista. Keskeisenä painopisteenä peruspalvelujen turvaaminen.
Toteutus	Sairaanhoidopiiri, Oy Vasso Ab, kunnat, kuntayhtymät, seutukunnat, lääninhallitus, FSK
Toteuttamis-aikataulu	V. 2006 alueellisten strategioiden tarkentaminen ja toteuttajatahojen sitouttaminen. V. 2007 yhteisten laaja-alaisten hankkeiden laatiminen ja rahoittaminen. V. 2008 – 2009 ohjelman toteuttamisen jatkaminen
Vastuuhenkilön arvio 13.2.07 TH	<p>Kansallinen terveyshanke ja sosiaalialan kehittämishanke käynnistyivät v. 2004 ja päättyivät v. 2007, minkä jälkeen näiden alojen kehittämistä jatketaan uuden järjestelmän turvin. Kansallisten hankkeiden alueellisten näkökohtien huomioon ottamista varten maakuntiin on asetettu alueelliset johtoryhmät, joissa on keskeisten toteuttajatahojen edustajat, mm. VSL:n edustaja.</p> <p>Sosiaalialan alueellinen johtoryhmä on toiminut sosiaalialan kehittämiskeskuksen (VASSO) johdolla. Toimintaa varten laadittiin v. 2004 alueellinen toimintaohjelma. Ohjelmaa on hankkeistettu vuosittain kuntien kehittämistarpeiden mukaisesti. Ohjelman ja hankkeiden vastaavuutta arviointiin v.2006 Sosiaalikehitys Oy:n suorittamassa väliarvioinnissa. Sen mukaan työstä eniten hyötyä ovat saaneet lastensuojelutyöntekijät ja varhaiskasvatuksen työntekijät. Johtoryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja käsitellyt ajankohtaisia asioita hankkeista sääntömuutoksiin.</p> <p>Terveydenhuollon johtoryhmän työ alkoi ponnekaasti. Alueellinen tukihenkilö laati selvityksen ”Kansallinen projekti terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi - toimintojen ja rakenteiden uudistaminen”. Tukihenkilön siirryttyä muihin tehtäviin yms. resurssipulan vuoksi työskentely jäi tämän jälkeen pääasiassa keskusteluksi. Viime aikoina ei ole pidetty säännöllisiä kokouksia.</p> <p>Laajassa LSLH:n rahoittamassa ”Vakka-Suomen Osaava terveydenhuolto”-hankeessa on kehitetty mm. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon toiminnallisten prosesseja täydennyskoulutuksella.</p>

Toimenpide	Laaditaan Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen toimintaohjelma. Siihen tulee sisältyä mm. maassa asuvien ulkomaalaisten kotouttaminen ja pakolaisten sijoittaminen seutukuntiin.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto ja TE-keskus, kunnat, Siirtolaisuusinstituutti, korkeakoulut, ammatilliset oppilaitokset ja aikuiskoulutuskeskukset.
Toteuttamis-aikataulu	Yksi vuosi: kevät 2006 – kesä 2007
Vastuuhenkilön arvio 27.2.07 MK	<p>Hanke toteutetaan TE-keskuksen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (Vasso Oy) yhteistyönä, jossa TE-keskus vastaa ohjelman työvoimapolitiittisesta ja Vasso kotouttamiseen liittyvistä asioista.</p> <p>Kesän ja syksyn aikana on laadittu tilastaselvitys alueella jo nyt olevista ulkomaalaisista ja ulkomaalaistaustaisista henkilöistä. Tilastaselvityksen lisäksi on haastateltu ulkomaalaisia sekä niiden kanssa työskenteleviä kehittämistarpeiden kartoittamiseksi. Tällä hetkellä on meneillään toimenpidelinjausten konkretisointi. Hanke on tehnyt yhteistyötä muiden ulkomaalaisia koskevien hankkeiden kanssa päällekkäisen työn välttämiseksi.</p>

Toimenpide	Työelämää kehittämällä lisätään työn mielekkyyttä ja työssä jaksamista. Käynnistetään hankkeita, joissa edistetään työhyvinvointia, uusia työnteon malleja ja ikääntyneiden työntekijöiden osaamista ja siirtämistä nuoremmille polville.
Toteutus	Lääninhallitus, työsuojelupiiri, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, KELA, kunnat, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt, korkeakoulut, aikuiskoulutuskeskukset.
Toteuttamis-aikataulu	V. 2005 työssä jaksamisen edistämisen sisällyttäminen Länsi-Suomen lääninhallituksen tulossuunnitelmaan. V. 2006 – hankkeiden käynnistäminen ja uusien toimintamallien omaksuminen.
Vastuuhenkilön arvio 13.2.07 TH	Asiasta on neuvoteltu mm. liittyen tulossopimusneuvotteluihin. Länsi-Suomen lääninhallitus on ottanut tulossuunnitelmaansa alueelliseksi erityistavoitteeksi työssä jaksamisen edistämisen. LSLH on yhdessä työsuojelupiirin kanssa toteuttanut hankkeen sosiaalihuollon henkilöstön työssä jaksamisen edistämiseksi. Lisäksi on toteutettu ja menossa monia muita hankkeista TYKES, sosiaali- ja terveydenhuollon hankerahoituksella yms. rahoituksen turvin. Hankaluutena on ollut pienten kuntien työvoiman kouluttaminen esim. sijaisjärjestelyjen vuoksi. Työoloihin pyritään saamaan parannuksia myös seutukunnittaisella yhteistyöllä (erikoistuminen).

4.2 Kehitetään kuntien ja seutukuntien välistä yhteistyötä palvelusektorilla

Toimenpide	Laaditaan selvitys kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseksi. Tuetaan kuntapalvelujen järjestämistä porrastamalla. Lähipalvelujen tulee olla saatavissa lähipalveluperiaatteella (oma kunta), verkostomaisesti hoidettavien palvelujen samasta seutukunnasta ja sitä laajemman väestöpohjan vaativat palvelut maakunnasta.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, kunnat, seutukunnat, lääninhallitus.
Toteuttamis-aikataulu	Valtakunnallisen selvityksen vastaukset vuodenvaihteessa 2005-2006. Lisäselvitykset ja mahdollisen puitelain mukanaan tuomat toimenpiteet 2006 –2007 (TH).
Vastuuhenkilön arvio 26.2. 07 RK	Liitto haki selvityksen tekemiseen maakunnan kehittämistä rahaa. Määrärahalla pystytetyn projektin tehtäväksi annettiin valmistella vastaukset valtakunnallisen hankkeen ensimmäisen vaiheen kysymyksiin (valtiollistettavat tehtävät, alueen erityispiirteet, kunta- ja muut alueajat, mallien kehittäminen). Projektin palkattiin ulkopuolinen selvityshenkilö, jonka tueksi liittoon perustettiin sihteeristö. Maakuntahallitus asetti työtä johtamaan koordinaatioryhmän, joka valmisteli maakuntahallitukselle lausuntoluonnoksen. Maakuntahallitus käsittelee luonnoksen alkuvuonna 2006 ja toimitti sen keskushallinnolle.(TH) Eduskunta on hyväksynyt kunta- ja palvelurakennemuutosta koskevan puitelain. Kunnat antavat omat selvityksensä mm. yhteistyöalueista 31.8.2007 mennessä. 1.1.2009 toteutuvista kuntajaon muutoksista tulee päättää vuoden 2007 aikana. Liitolla ei ole puitelain mukaan muodollista roolia. Liitto kuitenkin seuraa tilannetta ja mahdollisuuksien mukaan antaa kunnille tukea selvitysten laatimisessa. Keväällä 2007 valmistuu maakunnassa alue- ja palvelurakennetta kuvaava julkaisu uudistuksen pohjamateriaaliksi.

Toimenpide	Seutukunnat laativat alueelliset hyvinvointiohjelmat, joissa arvioidaan palvelujen tarvetta ja kysynnän muutosta seuraavien 10 – 15 vuoden aikana.
Toteutus	Seutukunnat, kunnat.
Toteuttamis-aikataulu	V. 05 asia ollut esillä mm. aluekehittämiseen liittyvissä neuvotteluissa. V. 06 asiaan palaaminen seutukuntajoh-tajien palaverissa. V. 07 ohjelmien toteutuksen läpikäyminen yms.
Vastuuhenkilön arvio 13.2.07 TH	Salon seutukunnan hyvinvointipoliittinen ohjelma v. 2005 ulottuu vuoteen 2015. Ohjelmassa hyvinvointia tarkastellaan kolmesta näkökulmasta: Taloudellinen toimeentulo ja työllisyys, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä Itsestä ja lähimmäisistä huolehtiminen. Vakka-Suomen hyvinvointipoliittinen ohjelma käsittää vuodet 2005 -2015. Ohjelmassa tarkastellaan hyvinvointia kuudesta eri näkökulmasta: toimeentulo ja työ, terveys, rakennettu ympäristö, luonto ja asuminen, koulutus, sosiaaliset suhteet sekä itsensä toteuttaminen. Turunmaalla, Loimaan ja Turun seutukunnissa tehty erillisselvityksiä, jotka palvelevat hyvinvointipalvelujen kehittämistä. Esim. Turunmaan innovatiivinen sosiaali- ja terveystoimen ePalvelu. Turun aluekeskustyössä on selvitetty mm. lasten ja nuorten sekä vanhustenhuollon palveluja. Selvityksen perusteella on käynnistetty kustannuslaskentatyö yhteistyössä Salon seudun kanssa ja nuoris- ja liikuntapalvelujen kartoitustyö. Ohjelmia ja selvityksiä voidaan hyödyntää kunta- ja palvelurakenneselvityksessä.

Toimenpide	Turkuun perustetaan monitieteellinen, virtuaalinen tutkimuskeskus, joka profiloituu lasten ja varhaisnuorten poikkitieteelliseen tutkimukseen, jossa on sosiaalinen, terveydenhoidollinen ja kasvatuksellinen ulottuvuus. Se tuottaa sekä teoreettista että käytännön tietoa yhdessä eri kehittämisorganisaatioiden ja palvelutuottajien kanssa.
Toteutus	Korkeakoulut, alojen kehittämisorganisaatiot, oppilaitokset, Oy Vasso Ab, FSK, sairaanhoitopiiri, kunnat, kolmas sektori.
Toteuttamis-aikataulu	V. 05 maakunnan kehittämisrahapäätös hankkeen toteuttamiseksi. V. 06-08 projektin toteuttaminen.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 TH	V. 05 myönnettiin maakunnan kehittämisrahaa Turun yliopistolle maakunnan korkeakoulujen yhteiseen hankkeeseen "Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus". Hanketta on vahvistettu v. 2006 rahoitetulla samanaikaisesti toteutettavalla rinnakkaisella hankkeella, joka keskittyy käytännön yhteistyökuvioiden luomiseen. Turun yliopisto on perustanut Turun lapsi ja nuorisokeskuksen 1.1.2007 alkaen. Keskusten jäsenkorkeakouluja ovat Turun yliopisto, Åbo Akademi, Turun kauppakorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun, Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Yrkeshögskolan Sydvästin yksiköt. Hanketta koordinoi Turun yliopisto. Lisäksi tutkimuskeskus toimii alueellisena lapsi- ja nuorisotutkimuksen yhteistyöfoorumina tekemällä yhteistyötä ja tuottamalla tutkimustietoa alueellisten toimijoiden, kuten kuntien, kehittämisorganisaatioiden, järjestöjen ja palvelutuottajien hyödynnettäväksi. Tutkimuskeskuksen tutkimusjohtajaksi on nimetty Suomen akatemian tutkijatohtori, FT Hanna Lagström. Tutkimuskeskuksen vahvistaminen jatkuu. Sen tueksi on haettu rahoitusta mm. OPM:ltä.

Toimenpide	Vahvistetaan Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja Finlandssvenska Kompetenscentret toimintaa ja verkostoa sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen kehittäjinä. Osaamiskeskuksia verkotetaan myös Tekesin ja VTT:n kanssa sosiaalisten ja teknologisten innovaatioiden kehittämiseksi sidosryhmien kanssa yhteensopiviksi.
Toteutus	Oy Vasso Ab, FSK, lääninhallitus, korkeakoulut.
Toteuttamis-aikataulu	V. 05 –08 osaamiskeskustoimintaa vahvistavien toimenpiteiden esittäminen ja edunvalvonta.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 TH	Sosiaalialan osaamiskeskuksia ei ole pystynyt vakiinnuttamaan asemaansa odotetulla tavalla. Merkittävimpänä syynä on alhainen perusrahoitus. Liitto on tehnyt monia keskustusten toimintaa tukevia esityksiä (esim. valtionavun lisääminen, oikeus hakea sosiaalialan ja terveydenhuollon kehittämishankkeita). Esitykset eivät ole johtaneet konkreettisiin tuloksiin. Osaamiskeskuksilla on kuitenkin ollut merkittävä rooli alueen kehittäjänä ja kansallisen sosiaalialan hankkeen alueellisena vetäjänä. Osaamiskeskuksista ja sosiaalialan kehittämishankkeista v. 2006 tehdystä selvityksestä käy ilmi, ettei sosiaalialan johto ole kokenut saavansa keskuksen toiminnasta vastaavaa hyötyä kuin muualla maassa. Täällä eniten hyötyä ovat saaneet lastensuojelu ja varhaiskasvatus. STM ei tue keskuksia määrätietoisesti. Sosiaalialan osaamista on hajotettu eri pisteisiin. Maahan on perustettu suuri määrä erilaisia aloittaisia kehittämiskeskuksia.

4.3 Työpaikoilla ehkäistään syrjäytymistä

Toimenpide	Vaikeissa rakennemuutosilanteissa laaditaan rakennemuutosohjelmat.
Toteutus	Varsinais-Suomen liitto, valtion aluehallinto, rakennemuutosalueet.
Toteuttamis-aikataulu	Vakka-Suomi äkillisen rakennemuutoksen alue vuoden 2008 loppuun saakka.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 PP	Valtioneuvosto nimesi 1.2.2007 Vakka-Suomen seutukunnan äkillisen rakennemuutoksen alueeksi vuoden 2008 loppuun saakka. Vakka-Suomen esityksiin pohjautuen valtioneuvosto kiinnitti vuoden 2007 talousarviosta Vakka-Suomen seutukunnalle seuraavat määrärahat: kansalliset yritystukihankkeet (KTM) 1,2 milj. euroa, työllisyysperusteiset investoinnit (TM) 0,625 milj. euroa ja työllisyyspoliittiset toimet (TM) 0,300 milj. euroa. Varsinais-Suomen liiton esityksestä huolimatta Korppoon kuntaa ei nimetty äkillisen rakennemuutoksen alueeksi. Valtioneuvoston esitykset pohjautuivat "Rakennemuutoksen reagointi työryhmän" esitykseen. Muidenkin Varsinais-Suomen seutukuntien tulisi laatia riskikartoitus mahdollisista äkilliseen rakennemuutokseen ajavista tekijöistä.

Toimenpide	Seutukuntien työvoimatoimistoista kehitetään työnhakukeskuksia ja vaikeasti työllistyvien työvoiman palvelukeskuksia. Työvoiman palvelukeskuksiin yhdistetään myös KELA:n palvelut. Tuetaan nuorten työpajatoiminnan vakinaistamista, pajakoulujen kehittämistä ja sosiaalisten yritysten perustamista.
Toteutus	Työvoimatoimistot, TE-keskus, KELA, kunnat.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 PP	Turun työvoiman palvelukeskus on saanut jatkorahoituksen myös vuodelle 2007. Kokonaan uutena palvelukeskuksena vuodelle 2007 työministeriön rahoitusta sai Salon työvoiman palvelukeskus. Palvelukeskuksiin on yhdistetty työvoimatoimiston, kuntien ja Kelan palveluita. Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen kokonaisuudessaan ei ole onnistunut. Työpajat toimivat pääasiassa kuntien rahoituksella, mutta rahoitusta tulee myös kansallisesta kehittämisrahasta (OPM) sekä Euroopan sosiaalirahaston kautta.

4.4 Taataan turvallinen arkiympäristö ja lisätään osallisuutta

37

Toimenpide	Kehitetään kaikille turvallinen asuin- ja arkiympäristö tavoitteena ongelmien ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja palvelujen oikea-aikaisuus (mm. elinkaaren tärkeimpien taitekoh- tien tukijärjestelmä/palveluyhteistyö ja palveluohjaus).
Toteutus	Kunnat, kuntayhtymät, seutukunnat, työvoimatoimistot, Oy Vasso Ab, FSK, kolmas sektori.
Toteuttamis-aikataulu	V. 05 –08 toteuttaminen ja uusien esitysten teko
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 TH	Kunnissa on mm. sosiaalitoimen edustajat antaneet lausuntoja kaavoista tavoitteena varata alueet tarvittaville palveluille. Samalla on kiinnitetty huomiota sosiaalisesti hyvän yhdyskun- tarakenteen kehittämiseen. Varhainen puuttuminen ja palvelujen osa-aikaisuus on ollut esillä vahvasti esim. sosiaalialan osaamiskeskuksen toiminnoissa. Lisäksi kunnat ovat panostaneet tehtävään - Kaarina on perustettu kaupungin johdolla toimiva lastensuojelun kehittämissyksikkö, - Turkuun perustetaan perhetalo v. 2009. Perhekeskuksia on monissa kunnissa (esim. Salo ja Perniö) Asia on ollut esillä seminaareissa, koulutuksessa yms. Lisäksi toteutetaan monia hankkeita, joiden tehtävänä on varhainen puuttuminen ja perheiden tuki (vert. syrjäytymistä ehkäisevät projektit)

Toimenpide	Huolehditaan ympärivuorokautisen sosiaalipäivystyksen järjestämisestä ja kattavasta lapsiasiamestoinnasta maakunnassa.
Toteutus	Kunnat, kuntayhtymät, Oy Vasso Ab, FSK.
Toteuttamis-aikataulu	V. 2006 seutukuntien päätökset, 2007 toteuttaminen.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 TH	Varsinais-Suomessa on otettu tavoitteeksi sosiaalipäivystyksen järjestäminen poikkisektorialisena ja maakunnallisena. Asia on ollut esillä mm. lääninhallituksen kanssa käytävissä neuvotteluissa. Sosiaalipäivystys puuttuu vielä useasta kunnasta. Varsinais-Suomessa tilanne on vaikea osittain maakunnan pienkuntavaltaisuudesta johtuen. Maakunnassa sosiaalipäivystys on järjestetty Salossa, Loimaalla ja Raision kihlakunnassa. Kaarinassa ja Turun itäisissä kunnissa päivystys on järjestetty väliaikaisena viikonloppupäivystyksenä tavoitteena liittyä Turun päivystykseen heti, kun se on mahdollista. Vakka-Suomessa on ollut päivystyskokeilu, mutta se ei toimi enää. Muissa kunnissa sosiaalipäivystystä ei ole järjestetty. Joissakin kunnissa on kylläkin lastensuojelupäivystys ja sosiaaliryöntekijä poliisilaitoksella.

Toimenpide	Kehitetään ja tuetaan asukkaiden osallistumishankkeita sekä uudenlaisia vaikuttamiskanavia (esim. Itä-Turun yhteisohjanketoimintamallin laajentaminen muille alueille).
Toteutus	Kunnat, TE-keskus, kolmas sektori, kyläyhdistykset, kaupunginosayhdistykset.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi..
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 PP	Itä-Turun yhteisohjanketoiminta laajennetaan Turun kaupunkiseutua koskeväksi. Toimintamalli sisältyy Etelä-Suomen kilpailukyky- ja työllisyysohjelmaan (EAKR) 2007-2013 Suurten kaupunkiseutujen kehittämisen toimintalinjan Turun seudun osioon. Osallisuus ja asukkaiden osallistuminen on muutenkin vahvasti mukana ohjelmakauden 2007-2013 EU -ohjelmissa - etenkin maaseutuohjelmaan sisältyvässä toimintaryhmä -työskentelyssä.

5: Ympäristöstä tehdään maakunnan vetovoimatekijä

5.1 Vesiensuojelu ja luonnon monimuotoisuuden sekä puhtaan ympäristön turvaaminen

Toimenpide	Jatketaan Pro Saaristomeri –ohjelman toteuttamista ja turvataan sen vaatimat resurssit. Keskeisiä toimintoja ovat kaikki Saaristomeren tilaan vaikuttavat Suomen Itämeri –ohjelman mukaiset vesiensuojelua edistävät toimenpiteet valuma-, rannikko-, ja vesialueilla (esim. kalankasvatus).
Toteutus	Ympäristökeskus, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, kunnat, alan ammattijärjestöt ja elinkeinonharjoittajat, merenkulkupiiri, meripuolustusalue, korkeakoulut,
Toteuttamis-aikataulu	Käynnissä oleva Pro Saaristomeri-ohjelma 1999-2006 Suunniteltu Pro Saaristomeri-ohjelma 2007-2013
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HA	Ohjelma on toteutunut hyvin, vaikkei myönteisiä tuloksia vielä ole havaittu meren tilassa. "Saaristomeri 2006" -teemavuosi päättyi 12.1.2007 järjestettyyn juhlatilaisuuteen, jota kunniotti läsnäolollaan ja tervehdyksellään teemavuoden suojelija, tasavallan presidentti Tarja Halonen. Vuosi oli onnistunut ja sille asetetut tavoitteet saavutettiin. PRO Saaristomeri-ohjelman jatkamisesta 2007-2013 tehtiin yhteissopimus 3.4.2006. Ohjelman organisaatiota ja toimintamallia tarkistettiin. Ohjelman koordinaattorin toimi jatkuu ja vakiinnutetaan jatkossa ympäristöhallinnon toimesta. Pro Saaristomeri –ohjelmaa on toteutettu mm. rahoittamalla EU- ja kansallisella rahoituksella ohjelmaa tukevia vesistökuunnostus- ja vesiensuojeluhankkeita (mm. Vatten och avlopp i Västansjön –hanke).

Toimenpide	Jatketaan Suomen Natura 2000 –verkoston sekä muiden hyväksytyjen suojeleohjelmien ja –hankkeiden toteuttamista.
Toteutus	Ympäristökeskus, Varsinais-Suomen liitto, kunnat, metsäkeskus, TE-keskus, elinkeino- ja kansalaisjärjestöt, maataloustuottajain etu- ja neuvontajärjestöt. Ympäristökeskus, Varsinais-Suomen liitto, kunnat, metsäkeskus, TE-keskus,
Toteuttamis-aikataulu	Luonnonsuojeluohjelmat: Vuoden 2009 loppuun mennessä. Luonnonarvokaupan kokeiluhanke: 2003 - 2007
Vastuuhenkilön arvio 9.3.07 TJ	Rahoitusohjelmaa päätettiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa jatkaa vuoden 2009 loppuun. Jatkaminen on tärkeää Lounais-Suomen ympäristökeskukselle, koska toimialueella on jäljellä toteutumattomia luonnonsuojeluohjelmien alueita, jotka tullaan toteuttamaan rahoitusohjelman puitteissa. Luonnonarvokauppa kuuluu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaan, Metsoon. Se on kokeiluhanke, joka toteutuu Lounais-Suomen metsäkeskuksen alueella 2003-2007. Varsinais-Suomessa tehtiin vuonna 2006 16 luonnonarvokauppasopimusta (141,3 ha). Näistä LOS teki 8 kpl (yhteensä 169 ha), loput metsäkeskus.

Toimenpide	Tuetaan ympäristötietoisuutta lisääviä toimenpiteitä, joihin sisältyy mm. tutkimus, kasvatusta ja koulutus sekä monipuolinen tiedottaminen. Kehitetään ja tehostetaan ympäristönsuojelua edistäviä yhteistoimintoja.
Toteutus	Ympäristökeskus, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, kunnat, maataloustuottajain etu- ja neuvontajärjestöt, Varsinais-Suomen Agenda 21, lääninhallitus, korkeakoulut, tutkimus- ja oppilaitokset, kansalaisjärjestöt, yritykset.
Toteuttamis-aikataulu	Ympäristöstrategia vuoteen 2020 Ympäristöohjelma 2007 - 2012
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 TJ	<p>Ympäristöyhteistyön ja ympäristöasioiden kehittämiseksi on Lounais-Suomeen laadittu ympäristökeskuksen johdolla yhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa ympäristöstrategia vuoteen 2020. Strategia sisältää vision, keskeiset tavoitteet ja toiminnalliset painopisteet. Tavoitteena on ympäristön hyvän tilan säilyttäminen ja jo heikentyneen ympäristön parantaminen.</p> <p>Strategian pohjalta laadittiin vuoden 2006 aikana laajan yhteistyöryhmän työn tuloksena lyhyen tähtäimen toimenpideohjelma; ympäristöohjelma 2007 - 2012, johon kirjattiin konkreettiset strategian toteutumisen kannalta tarkoituksenmukaiset tavoitteet, toimenpiteet ja toimijat sekä aikataulu tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän jälkeen ohjelman seurannassa pyritään aktiivisesti saamaan hankkeita käyntiin ja tarpeen mukaan tarkistamaan hankkeiden vastuutahojen, kustannuksien, rahoituksen, toimijoiden ja aikataulun. Väliarviointivaiheessa 2009 toteutetaan tarkempi arviointi kokonaisuudesta. Katso myös kohta 3.4. toimenpide: Laaditaan energiatase ja sen pohjalta suunnitelma.</p>

5.2 Yhdyskuntahuolto ihmisten ja ympäristön parhaaksi

Toimenpide	Turvataan pohjaveden ja tekopohjaveden käyttöön perustuva yhdyskuntien puhtaan talousveden laatu ja määrä. Kiireellisimpinä kohteina ovat Turun kaupunkiseudun ja Salon seudun puhtaan veden saanti. Toimenpiteisiin sisältyy myös pohjavesialueiden suojeleminen.
Toteutus	Kunnat, vesi- ja viemärilaitokset, ympäristökeskus, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuva
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HA	<p>Turun seudun tekopohjavesihankkeelle on myönnetty ympäristöluvut, joista on tehty valituksia. Nykyisen arvion mukaan hanke valmistuu aikaisintaan vuonna 2010. Valitukset on kumottu Vaasan hallinto-oikeuden päätöksellä 7.3.2007.</p> <p>Salon seudun vedenottohankkeelle on saatu KHO:n lupa. Toteutus käynnissä. Seudulla on viireillä kuntien yhteisen vesihuoltoyhtiön perustaminen</p> <p>Laitilan - Uudenkaupungin välisen vesihuoltoyhteyden rakentaminen on käynnistynyt.</p> <p>Kuntien välisiä vesijohtoja rakennetaan resurssien puitteissa seudullisten kehittämissuunnitelmien mukaisesti.</p> <p>On laadittu pohjavesialueiden suojelemissuunnitelmia (mm. Salo, Halikko ja Kemiö). Pohjavesialueiden suojeleminen toteutetaan myös maakuntakaavoituksella.</p> <p>Ympäristökeskus myönsi vuonna 2006 vesihuoltoavustuksia yhteensä 480 000 €.</p>

Toimenpide	Keskitetään ja tehostetaan yhdyskuntien jätevesien käsittelyä alueellisissa vesihuollon kehittämissuunnitelmissa esitettyjen ratkaisujen mukaisesti mm. rakentamalla tarvittavat siirtoviemärit ja edistetään jätevesiasetuksen täytäntöönpanoa.
Toteutus	Kunnat, vesi- ja viemärilaitokset, ympäristökeskus, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, Varsinais-Suomen Agenda 21, maataloustuottajain etu- ja neuvontajärjestöt.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuva
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HA	<p>Turun Kakolan puhdistamon ja siihen liittyvien siirtoviemärien rakentaminen edistyy arvioidun aikataulun mukaisesti (arviolta 2009).</p> <p>Laitila-Uusikaupunki –siirtoviemärien rakentaminen on käynnissä.</p> <p>Muita viemäreitä rakennetaan resurssien puitteissa seudullisten kehittämissuunnitelmien mukaisesti.</p> <p>Jätevesipuhdistamojen tehoja parannetaan valtakunnallisten määräysten mukaisesti.</p> <p>Haja-asutusalueita koskeva viemärintiselvitys valmistui maaliskuussa 2006. Selvitys edistää jätevesiasetuksen täytäntöönpanoa.</p>

Toimenpide	Toteutetaan alueellista jätesuunnitelmaa. Pääpaino on hankkeilla, jotka vähentävät jätteiden määrää, lisäävät yhteistyötä, hyötykäyttöä, ongelmajätehuoltoa sekä roskaantumisen ehkäisemistä.
Toteutus	Ympäristökeskus, kunnat, yhtiöt ja alan yrittäjät, Varsinais-Suomen liitto, TE-keskus, kansalaisjärjestöt.
Toteuttamis-aikataulu	Jatkuva
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HA	<p>Turkuun suunnitellaan uutta seudullista jätteenpolttolaitosta. Toteuttamisajankataulu ja sijoituspaikka ovat vielä lopullisesti ratkaisematta. Nykyisen laitoksen ympäristöluvalle on myönnetty jatkoaikaa vuoteen 2010 saakka.</p> <p>Valtakunnallisen jätesuunnitelman pohjalta aletaan valmistella alueellista jätehuoltosuunnitelmaa, joka laaditaan yhteistyönä useille eri maakunta-alueille. Suunnitelma valmistunee vuonna 2008.</p> <p>Topinojan alueelle on tehty esiselvitys ympäristöliiketoiminnan kehittämisestä.</p>

5.3 Yhdyskunnista viihtyisiä ja turvallisia

Toimenpide	Suunnitellaan ja toteutetaan yhdyskuntarakennetta eheyttävästi suosimalla täydennysrakentamista ja varmistamalla asukkailla hyvä ja turvallinen asuin- ja elinympäristö, mukaan lukien riittävät virkistysalueet ja ranta-alueiden monipuolinen käyttö.
Toteutus	Kunnat, Varsinais-Suomen liitto, ympäristökeskus, korkeakoulut, ympäristökeskus, kyläyhdistykset.
Toteuttamis-aikataulu	Koko ohjelmakausi. Tavoitteena maakuntakaavojen hyväksyminen 2009.
Vastuuhenkilön arvio 26.2. 07 HS	<p>Maakuntakaavoituksen keskeinen tavoite, joka konkretisoituu maakuntakaava-asiakirjojen lisäksi kuntien maankäytön suunnittelun ohjaustyössä viranomaisneuvotteluissa ja lausunnoissa.</p> <p>Suunnittelun laadun, tavoitteellisuuden ja resurssien kehittämiseksi on ilmeinen tarve etenkin maakunnan pienempien kuntien kohdalla.</p> <p>Kuntarakenneuudistuksella olisi mahdollisuus puuttua yhdyskuntarakennetta hajauttavaan kehitykseen ja maankäytön suunnitteluun. Kehitystä on odotettavissa Salon seudulla. Turun seudulla viisikkokuntien yleiskaavayhteistyöllä pitkä perinne, mutta merkittävät muutokset eivät ole todennäköisiä.</p>

Toimenpide	Vaalitaan ja hyödynnetään kulttuuriympäristöä edistämällä seudullisia ja paikallisia maisema-, rakennus-, muinaisjäännös- ja luontoinventointeja, kohteiden entisöinti- ja hoitotoimenpiteitä sekä monipuolista kestävästä käyttä. Varsinais-Suomelle laaditaan oma arkkitehtuuripoliittinen ohjelma.
Toteutus	Kunnat, maakuntamuseo, Varsinais-Suomen liitto, ympäristökeskus, TEkeskus, lääninhallitus, kyläyhdistykset, kansalaisjärjestöt, yksityiset omistajat ja
Toteuttamis-aikataulu	Inventoinnit jatkuva työtä. Varsinais-Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma valmistuu kesällä 2006.
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HS	<p>Varsinais-Suomen rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema -inventoinnit on aloitettu Turun maakuntamuseon vetäminä Turun seudun kehyskunnissa (VARAKUM 2/5: EAKR- ja maakunnankehittämisrahahanke), Loimaan seutukunnassa (VARAKUM 3/5 "Armas" sekä Vakka-Suomessa (VARAKUM 4/5: EAKR). Inventointihankkeissa paikalliset toimijat ovat olleet aktiivisia. Työ on noteerattu valtakunnallisella tasolla ainutlaatuisiksi. Myös kunnista saatu palaute on ollut innostunutta ja aineistoille on löydetty useita käyttömahdollisuuksia. Työn tuloksien ja paikkatietoaineistojen vienti Lounaispaikan karttapalveluun on aloitettu.</p> <p>Varsinais-Suomen liitto oli vahvasti mukana laatimassa Varsinais-Suomen arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa. Käsitelty maakuntahallituksessa 20.10.2006. Ohjelman sisäistämistä kunnissa tulee vahvistaa. Kunnille tullaan vuoden 2007 aikana suuntaamaan kysely ohjelman vastaanotosta ja siitä johtuneista toimenpiteistä.</p> <p>LOS ja LSLH:n myöntämällä avustuksilla on tuettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden kunnostusta ja uudelleenkäyttöä.</p>

Toimenpide	Kunnostetaan ja entisöidään Turun Tuomiokirkon keskiaikainen ympäristö.
Toteutus	Turun kaupunki, maakuntamuseo, Varsinais-Suomen liitto, ympäristökeskus, TE-keskus, lääninhallitus.
Toteuttamis-aikataulu	jatkuva
Vastuuhenkilön arvio 26.2.07 HS	Turun kaupunki teetti maakuntamuseolla arkeologisia kaivauksia kesällä 2005. Tuloksia esiteltiin laajalti töiden edetessä. Kaivauksissa löytyi runsaasti esineistöä sekä katu- ja perustusrakenteita. Vanhin katupinta Tuomiokirkkokadun kohdalta ajoitettiin 1300-luvun alkupuolelle. EU:n kilpailukyky- ja työllisyysohjelman suurten kaupunkien asiassa on varauduttu Vanhan Suurtorin korjaukseen.

Toimenpide	Kartoitetaan virkistyskäyttö- ja vapaa-ajanviettotarpeita ja esitetään tarvittavia parannus- ja ylläpitosuunnitelmia.
Toteutus	Kunnat, ympäristökeskus, TE-keskus, metsäkeskus, alan yritykset, Varsinais-Suomen liitto, eri järjestöt.
Toteuttamis-aikataulu	2006-2008
Vastuuhenkilön arvio 12.3.07 TT	Pukkipalon reitti saneerattu. Saneerausta jatketaan reittikokonaisuus kerrallaan. Reitistön www-sivut uusittu. Www.kuhankuono.fi -sivuston karttalinkki Lounaispaikan järjestelmästä Suomen paras sovellutus. Turun kaupungin perustama työryhmä selvittää Turun seutukunnan kuntien omistamien virkistyskäytössä olevien alueiden määrän ja sijainnin sekä valmistelee ehdotuksen niiden yhteisestä hallinnosta ja käytön laajentamisesta vastavuoroisesti kaikkien varsinaissuomalaisten käyttöön.

